

Datum:

Jak pracovat s mapou a atlasem

Úkol : Mám najít pojem, který vůbec neznám. Zadání: „ najděte v mapě Báb al-Mandáb a napiště, o co se jedná?“

Postup:

1. pokud nevím co pojem znamená najdu jej v **rejstříku**, který je na konci atlasu od strany 150, rejstřík je abecedně řazen od A do Z
2. zde je napsáno co ten pojem znamená – například město, řeka, hora apod. a na které mapě a její části se nachází
3. podle návodu najdu tu správnou mapu a místo v ní

Řešení: podle rejstříku zjistím, že se jedná o průliv; je v mapě na straně 107, mapové pole D 9; nalistuji tuto mapu a hledám v části mapy označených písmenem D a číslem 9 a zde tento průliv najdu
Takto postupujeme a hledáme vždy, pamatujte si, že při vyhledávání používáme vždy co nejpodrobnější mapy, které v atlase jsou!

Úkol : Víím co pojem znamená, ale nevím, kde přesně ho v mapách atlasu najdu. Zadání: „ najděte v mapě Prahu a napiště, o co se jedná.“

Postup:

1. víím, že se jedná o město a už znám, že je v Evropě
2. na deskách atlasu najdu klad listů map v atlase a zjistím, že mapy Evropy jsou na stranách 46 až 79
3. navíc víím, že Praha leží v Česku a to je ve střední Evropě, musím proto hledat ve správné mapě na stranách 64 a 65
4. v mapě střední Evropy hledám dokud nejsem úspěšný a nenašel jsem Prahu

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Báb al Mandáb je ....., který se nachází mezi kontinenty ..... a ..... a najdeme ho v mapě atlasu na straně ..... v části.....

- Co v mapě znamená Aachen (Cáchy) 66 C 4?
.....
.....

- Kde najdeme Vanuatu a o co se jedná?
.....

.....

- Co znamená Šamorín 65 E,F 7?

.....

.....

- Kde najdeme Moskvu, a co to může být?

.....

.....

- Ve kterém oceánu se nachází severní pól?

.....

.....

- Najdi v mapě Kamčatku, a napiš, o co se jedná.

.....

.....

- Najdi podle rejstříku Hongkong a napiš jeho druhý název a jméno kontinentu, na kterém leží.

.....

.....

- Je pravda, že město Queenstown najdeme na Novém Zélandu i v Irsku? ANO – NE

Datum:

Mapa

- zmenšené a zjednodušené znázornění zemského povrchu na rovné ploše (většinou na papíru).
- **Má široké využití ve škole i v běžném životě.**
- Její horní okraj vždy směřuje k severu

Měřítko mapy = M

- poměr zmenšení určité délky ve skutečnosti k téže vzdálenosti na mapě. Při měřítku 1: 10 000 znamená 1 cm v mapě 10 000 cm v terénu = 100 metrů = 0,1 km.
- Je buď číselné, například 1: 25 000 nebo grafické

Příklad:

1. Kolik cm v mapě bude měřit pozemek dlouhý 350 metrů při měřítku 1:5000?

→ 350 metrů je 35 000 cm, $35\,000 : 5000 = 7$ cm. Bude měřit 7 cm.

2. V mapě měřítko 1:75 000 máme trasu mezi dvěma místy dlouhou 18 cm. Jak dlouhá bude tato trasa ve skutečnosti?

→ z měřítka plyne, že 1 cm v mapě odpovídá 75 000 cm a to je 750 m neboli 0,75 km, a víme, že v mapě máme 18 cm, potom tedy $18 \times 0,75 = \underline{13,5}$ km

Datum:

Obsah a druhy map

Obsah map znamená to, co je v mapě znázorněno. Tvoří ho výškopis, polohopis a popis mapy = legenda.

A. Výškopis

- zobrazuje na mapě terén = reliéf

1. Barvami

2. Vrstevnicemi

3. výškovými body = kótami.

B. Polohopis – ukazuje veškerý ostatní obsah mimo reliéfu.

- Např. vodní toky, komunikace, města, vesnice, hranice, památky a spoustu dalšího.

C. Popis

- udává, jak se co v mapě jmenuje.

- Způsob: Pomocí názvů nebo značek, u nich ale musíme vysvětlit co znamenají.

Druhy map:

a) **podle hodnoty měřítka:** malého, středního a velkého měřítka

b) **podle obsahu-** všeobecně zeměpisné a tematické mapy

Jsou li mapy v souboru, tvoří atlas. I atlasy jsou rozlišeny podle obsahu.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Nakreslete, jakou značkou jsou v mapách atlasu označeny řeky?

- Co je to nadmořská výška a jakým způsobem se v mapě udává?

.....

- Co je to vrstevnice a k čemu slouží?

.....
Úkol: Máme tato měřítka: **1: 15 000, 1: 250 000, 1: 25 000, 1: 2 000 000**

- Modře podtrhněte ty, které patří do map malého měřítka, červeně středního a zeleně velkého měřítka.
- Vysvětlete, jak podle symbolů poznáme, které z těchto měst má více obyvatel? *Praha, Znojmo, Paříž*

- .....
- Napiš, jakou kótu má Sněžka?

- .....
- Jaké nadmořské výšky znázorňuje zelená barva na všeobecně zeměpisných mapách?

- .....
- Vypočítejte i s postupem z mapy měřítka $M = 1: 250\,000$ vzdálenost v terénu, když v mapě měří tento úsek 4 cm?
- .....
.....
.....
.....

Datum:

Pevnina

= souš - části litosférických desek nad hladinou oceánu

- **kontinenty** – souvislá část souše obklopená světovým oceánem
  - Eurasie, Amerika, Afrika, Austrálie, Antarktida
- **světadíly** – oblast souše se samostatným historickým a zeměpisným vývojem
  - větší jak 5 mil. km²
  - Evropa, Asie, Austrálie a Oceánie, Afrika, Antarktida, Severní a Jižní Amerika
- **ostrovy**- části pevniny menší než 5 mil. km² - např. Grónsko, Madagaskar
- poloostrov, záliv
- průliv, průplav

Biosféra - hlavní přírodní krajiny světa:

1. Rovníkové deštné lesy
2. Světlé tropické lesy
3. Savany
4. Polopouště a pouště
5. Subtropické tvrdolisté lesy
6. Stepí
7. Lesy mírného pásu
8. Tajga
9. Tundra
10. Polární pustiny

Otázky a úkoly ke kapitole; opakování ze 6. ročníku:

- Napiš co je to pevnina a jak se může jinak nazývat.

.....
.....

- Souvislá část souše se označuje jako ..... a celkem jich rozlišujeme .....

- Části souše větší jak ..... se samostatným vývojem se označují jako ..... a těch známe celkem .....

- Dvěma z nich jsou i ..... a .....

- Kterou podmínku musí splňovat část souše, aby se mohla označit za ostrov?

.....
.....

- Napiš tři ostrovy a poloostrovy, které jsou součástí Evropy.

.....

- Jak se jmenuje důležitý průplav vybudovaný mezi Středozemním a Rudým mořem?

.....

- Pouště jsou extrémně suché a horké. Napiš jména 1. nejsuššího a 2. nejteplejšího místa světa a uveď i hodnoty srážek a teploty, které zde byly naměřeny:

.....

.....

- Oblast tvrdolistých lesů je významná i pro ..... ruch. Kromě nádherného moře je zde i řada světově proslulých památek. Napiš tři z nich a uveď i stát, ve kterých se nachází:

.....

.....

- Napiš v čem je rozdíl mezi stepí a savanou.

.....

.....

- Napiš tři typické dřeviny pro tajgu.

.....

.....

- Popiš rozdíly mezi tundrou a polární pustinou.

.....

.....

Datum:

Oceány

- světový oceán tvoří 5 oceánů: Tichý, Atlantský, Severní ledový, Jižní (ledový) a Indický.
- obsahuje 96% veškeré vody a má plochu 361 250 000 km² (70,8 % povrchu).
- na severní polokouli zaujímají moře 61% plochy, na jižní 81%.
- rozsáhlé je v oceánu bohatství organismů – rybolov
- nerostné a minerální bohatství - kuchyňská sůl, ropa a zemní plyn, železné rudy
- energetický potenciál moří
- doprava, rekreace
- velkým problémem je znečišťování moří.

Tichý oceán

= Pacifik

- 169,7 mil. km², největší oceán (přes polovinu rozlohy všech moří)
- členité pobřeží a mnoho ostrovů
- obklopuje ho systém hlubokomořských příkopů

- nejhlubší místo v oceánech – Mariánský příkop -11034m
- častá zemětřesení a sopečná činnost
- nejbohatší život, zvláště v oblastech korálových útesů
- připadá na něj 60% úlovků ryb ze všech oceánů
- při jeho březích leží přes 30 států a žije polovina lidstva
- významné přístavy: Shanghai, Kobe, Jokohama, Čiba, Singapur, Sydney, L.A, Valparadiso
- důležité proudy:
  - studené - Peruánský (Humboldtův), Kalifornský, Oja-šio
  - teplé – Východoaustralský, Kuro-šio, Aljašský

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Plocha světového oceánu je ..... a tvoří ..... procent
povrchu Země.

- Světový oceán je tvořen z oceánu ....., který se jiným názvem označuje jako
..... a .....
ledového a ..... Rozložení oceánů je nerovnoměrné, VÍCE – MÉNĚ
jich nalezneme na jižní polokouli.

- Napiš čtyři důvody významu oceánu pro lidstvo.

.....
.....
.....

- Jaká je v tomto místě dosud největší změřená hloubka?

.....

- Ve kterém oceánu toto místo najdeme?

.....

- Jak se jmenují nejbližší ostrovy, u kterých toto místo leží?

.....

- K významným přístavům Pacifiku napiš stát, ve kterých se nacházejí.

Shanghai _____ Kobe _____

Jokohama _____ Čiba _____

Singapur _____ Sydney _____

Valparadiso _____

- Červeně podtrhni mořské proudy, které nenajdeme v Pacifiku:

- Napiš jméno světově nejdůležitějšího průplavu. Najdeme jej mezi Pacifickým a Atlantským oceánem a také uveď jeho zeměpisnou polohu.

.....

Datum:

Atlantský oceán

- 90,2 mil.km², velmi členité pobřeží, mnoho vnitřních moří
- důležitý je Středoatlantský hřbet
- 4 hlubokomořské příkopy. Nejhlubší z nich je Portorický (8648m).
- velkou plochu zaujímá šelf, šelfová moře jsou bohatá na ložiska ropy a zemního plynu, rud kovů, fosfátů a diamantů
- přiléhá k němu přes 80 států
- přístavy mají 3/5 obratu světové námořní dopravy.
- významné přístavy: Rotterdam, Hamburg, Tubarao, Houston, Long Beach
- důležité proudy: - studené- Benguelský, Kanárský, Labradorský
- teplé- Golfský, Brazílský, Severoatlantský, Karibský

Indický oceán

- 70,2 mil. km²,
- početné korálové útesy a jeden příkop - Sundský (Jávský)
- nejslanějšími oceán - hlavně Rudé moře (4,2%) a Perský záliv.
- typická sezónní změna mořských proudů v souvislosti se změnami směru větrů (letní a zimní monzun).
- státy při Perském zálivu mají největší zásoby ropy

Jižní oceán (ledový)

- 20,37 mil. km²,
- vyhlášen roku 2000
- rozkládá se na jižní polokouli okolo Antarktidy na jih od 50° jižní zeměpisné šířky.
- jedná se o nejhlubší a nejchladnější oceán

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Nejslanějším oceánem světa je ..... a jeho nejslanější částí je ..... záliv a ..... moře. Atlantský oceán má ..... pobřeží a mnoho VNITŘNÍCH - OKRAJOVÝCH moří.

- Jižní oceán je ze všech oceánů .....

- S pomocí atlasu najdi a napiš jména pěti moří, které jsou součástí Středozevního moře.

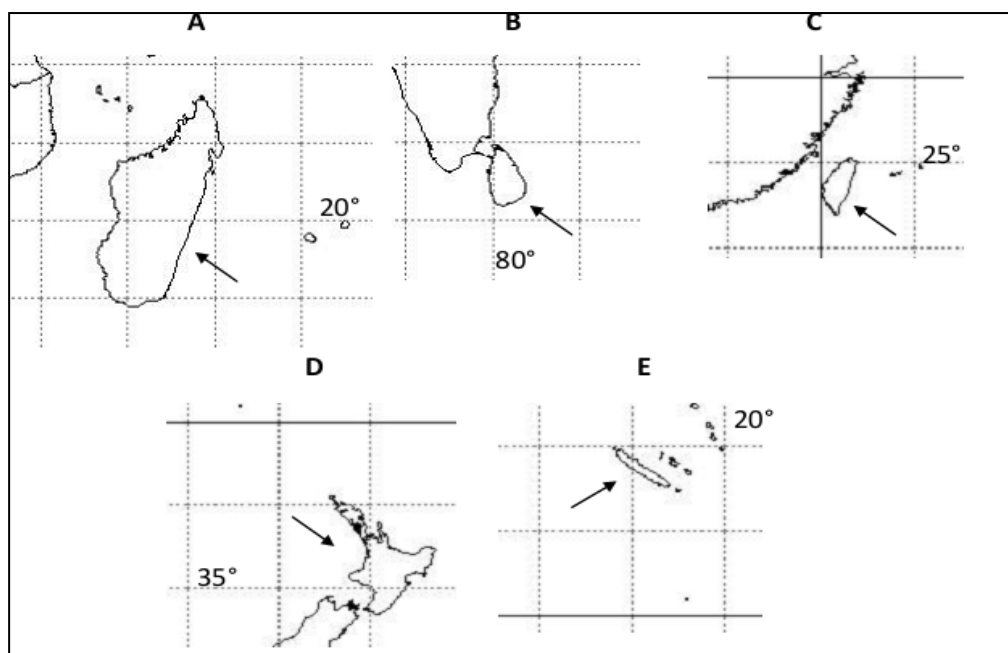
- Je pravda, že proud Střelkového mysu proudí mezi africkou pevninou a Madagaskarem a je teplý? ANO – NE

- Ve kterých státech se nachází tyto přístavy:

Rotterdam- _____ Hamburg- _____ Tubarao- _____
Houston _____, Khárg - _____
Dampier- _____

- Loď „Černý Racek“ se právě plavila Indickým oceánem, když námořníci vylovili z moře láhev se starou mapou. Byla už tak poškozená, že z ní byly čitelné jen kousky.

Pomozte kapitánovi najít tyto ostrovy na mapě a zjistit jejich názvy.

- 11,4 mil. km², nejmenší, nejměhlčí

- většinou leží za S polárním kruhem, uprostřed je trvale pokryta ledem (asi 5 mil. km²)
- vedou tudy nejkratší vodní i vzdušné trasy mezi Evropou, Ruskem a USA.
- Kolem ruského pobřeží vede Severní mořská cesta (nutnost ledoborců).
- Většinu území nárokují Rusko, Norsko, Dánsko, Kanada a USA.
- Velké nerostné bohatství, o které se vedou spory, a začíná jejich těžba.

Datum:

Polární oblasti

1. Antarktida

- 13 mil. km² (4. největší světadíl)
- rok 1911 - 1. člověk na jižním pólu - Nor Roald Amundsen
- Území nepatří žádnému státu, obyvatelstvo zde žije pouze dočasně ve výzkumných stanicích, od roku 2006 i česká stanice – jmenuje se Gregor Mendel, na Rossově ostrovu.
- studený teplotní pás, velmi drsné podnebí (mrazová poušť)
- naměřena dosud nejnižší teplota na stanici Vostok (-89°C).
- mechy, lišejníky, tučňáci, tuleni, velryby, drobní koryši (lov)
- téměř celý povrch pokrývá ledovec (v průměru kolem 2000 m)
- nejhornatější kontinent, nejvyšším bodem je Vinson Massif (4897 m)
- ledovce obsahují 80 % veškeré sladké vody na Zemi

2. Arktid

- severní polární oblast Země pokrytá tlustou vrstvou ledu
- celková plocha území je cca 15 mil km².
- rok 1909 - 1. člověk na severním pólu - Američan Robert Peary
- zalednění se mění v závislosti na ročním období, v posledních letech však zcela roztává
- otevírá se možnost k těžbě zásob fosilních paliv a splavnosti oceánu

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Jako první byl ze zemských pólů dosažen SEVERNÍ – JIŽNÍ, bylo to v roce ....., na rozdíl od pólu ....., kam došel jako první Nor ..... v roce 1911.

- Většinu povrchu antarktidy pokrývá ..... a pod ním je nejhornatější pevnina.

- Antarktida .....žádnému státu a JE – NENÍ trvale osídlena. Je zde jen několik výzkumných stanic, jednou z nich je i ta česká, která se jmenuje ..... a najdeme ji v oblasti .....

- Antarktida je nejchladnější kontinent. Jak se jmenuje zdejší nejstudenější místo a jaká zima zde byla naměřena?

- Napiš pět států, které kromě ČR mají na území Antarktidy své výzkumné stanice.

- Je pravda, že má Antarktida větší rozlohu než Severní ledový oceán? ANO – NE

- Červeně podtrhni ostrovy, které nenajdeme v oblasti Arktidy a Severního ledového oceánu.

Bolševik – Island – Špicberky – Sachalin - Ellesmerův - Jan Mayen - Nová země - Sumatra

- Napiš jména pěti moří, které jsou součástí Severního ledového oceánu.

- Za prudké bouře ztroskotala v polárních oblastech loď. Tři přeživší námořníci se zachránili na neobydlené pevnině. V bouři se jim ztratila mapa a nemají žádné moderní přístroje k určení polohy. Jeden z nich zahlédl na vzdáleném břehu ledního medvěda. Teď se dohadují, kde se nacházejí. Vyber, který z nich má pravdu:

a. *první, který tvrdí, že jsou na březích Antarktidy, jen tam žijí lední medvědi*

b. *druhý, který tvrdí, že jsou na březích polárních oblastí v blízkosti Antarktidy, jen tam žijí lední medvědi*

c. *třetí, který trvá na tom, že jsou na březích Grónska a Arktidy, pouze tam žijí lední medvědi*

d. *žádný z nich, lední medvědi nežijí na žádném z míst, které uvedli námořníci*

Datum:

Afrika

- 30,5 mil. km² (3. největší světadíl, nebo 2, počítáme-li Ameriku na rozdělené části)

- pojmenována podle římské provincie Africa

- hlavně na V polokouli a po obou stranách rovníku přibližně rovnoměrně

- velmi málo členité pobřeží

- pojmy k orientaci

Ostrovy: Kanárské, Kapverdské, Sv.Helena, Maskarény, Zanzibar, Madagaskar, Reunion, Komory, Seychely

Poloostrovy: Somálský

Zálivy: Guinejský, Velká Syrta, Malá Syrta (Gábeský), Adenský

Oceány a moře: Atlantský oc.- Středozevní m., Indický oc. - Rudé m.

Průlivy: Gibraltarský, Mosambický, Báb-al-Mandab

Průplavy: Suezský

- **Povrch**

- Je součástí velké africké litosférické desky a menší somálské desky. Africká deska se pohybuje severním směrem → silná zemětřesení, sopečná činnost. Somálská litosférická deska se pohybuje směrem na SV a dochází k jejímu postupnému oddělování od zbytku kontinentu.

- V místě rozestupu se vytvořil systém příkopových propadlin -Východoafrický příkop neboli Velké riftové údolí, dno vyplněno hlubokými jezery.

- V nezaplavených místech jsou prolákliny, tedy místa pod úrovní hladiny oceánu.

- Většinu povrchu tvoří rozsáhlé náhorní plošiny, které přechází v rozsáhlé sníženiny – pánve

- Nejvyšší pohoří se rozkládají ve východní Africe

- Průměrná nadmořská výška: 750 m

- Nejvyšší místo: Kibo 5895 m - Uhuru/Kilimandžáro

- Nejnižší místo: Assalská proláklina -155 m

- Pohoří: Uhuru/Kilimandžáro (5895), Etiopská vysočina, Atlas, Dračí hory, Vysoký Veld, Súdánská vysočina

- Pánve: Čadská, Konžská, Kalahari

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Afrika je ..... největší kontinent a její rozloha je .....

- Název je odvozen od ..... Nachází se především na

ZÁPADNÍ – VÝCHODNÍ polokouli a z hlediska zeměpisné šířky je rozdělena

.....

- Na rozdíl od ostatních kontinentů má Afrika VELMI – MÁLO členité pobřeží.

- Najdi krajní body africké pevniny a napiš jejich polohu ve stupních:

nejsevernější - .....

nejjižnější - .....

nejzápadnější - .....

nejvýchodnější - .....

- Je pravdivé tvrzení, že je Madagaskar největším ostrovem kontinentu? ANO – NE

- U uvedených pojmů podtrhni modře ty, které najdeme v Atlantském oceánu a červeně ty, které v Indickém.

Malá Syrta Báb-al- Mandab - Komory Reunion Kanárské ostrovy Zanzibar

Maskarény Gibraltarský průliv Guinejský záliv Seychely

- Seřaď vybraná africká pohoří v pořadí od nejvyššího k nejnižšímu:

Atlas Dračí hory Etiopská vysočina Kilimandžáro Vysoký Veld

Súdánská vysočina

1..... 2.....

3..... 4.....

5..... 6.....

- Napiš jména tří jezer, které najdeme na dně Východoafrického příkopu.

.....

- Většinu povrchu kontinentu tvoří rozsáhlé ....., které přechází do velkých sníženin, ty označujeme jako .....

- V Africe jsou tři plošně nejrozsáhlejší pánve, jednou z nich je například

..... nebo Čadská.

- Napiš, jakou průměrnou nadmořskou výšku má africký kontinent.

.....

Afrika

Podnebí

- nejteplejší světadíl a najdeme zde 4 podnebná pásma

a) rovníkové podnebí

- podél rovníku až po 10 stupně, celoročně léto, teplota 25 až 28 °C, dennodenní bouřky
- nejdeštivější místo kontinentu: Debunja s 10 470 mm srážek/rok

b) subekvatoriální podnebí

- mezi 10⁰ až 18⁰ s.š i j.š., plocha asi 1/3 kontinentu, střídání horká a vlhká léta se suchými a teplými zimami.

c) tropické podnebí

- převažuje, podél obou obratníků, typické extrémním suchem, pouze léto
- výskyt rozsáhlých pouští a polopouští. Problémem je i značné rozšiřování pouštní krajiny = desertifikace
- nejsušší místo planety: Asuán v Egyptě s průměrnými 0,5 mm/rok

d) subtropické podnebí

- severní a jižní okraj světadílu, horké suché léto a mírná vlhká zima
- nejteplejší místo na světě: 57, 8 °C El Aziziyah
- velký vliv pasátů - stále vanoucí přízemní větry z oblastí kolem obratníků do oblastí při rovníku, na severní polokouli od severovýchodu a na jižní polokouli od jihovýchodu
- severovýchodní je suchý a horký, jihovýchodní vlhký

Vodstvo

- většina řek má peřeje nebo vodopády a mají značný spád
- největší průtoky mají řeky poblíž rovníku, směrem k obratníkům mají řeky střídavé průtoky
- v pouštích jsou většinou vyschlá říční koryta (vádí), třetina světadílu bezodtoké oblasti s mělkými jezery, na severu bezodtoká slaná jezera zvaná **šotty**.
- Řeky: nejdelší (6 671 km) - Nil-Kagera - Bílý a Modrý, Kongo (Zair), Niger, Volta, Senegal, Limpopo, Oranje, Zambezi
- Jezera: hlavně tektonická, hluboká, největší Viktoriino (Ukerewe) a nejhlubší je Tanganika/Tanganjika (1470 m, druhé nejhlubší světa), Malawi (Nasa, Njasa), Čadské, Turkana

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Afrika je z hlediska teploty ..... kontinent a najdeme zde i nejteplejší místo světa, tím je ....., je ve státě ..... a naměřili tady .....

- Nejdeštivějším místem kontinentu je ..... s ..... mm za rok a je v podnebném pásu. Naopak Asuán v ..... je ..... místem světa s pouhým ..... mm srážek rok.

- Důležitým faktorem, který ovlivní klima kontinentu je pasát, což je ..... a je tady dvojího typu - ....., který je suchý a horký a jihovýchodní, a ten je .....

- K jménům jezer doplň jejich druhý název:

Viktoriino ..... *Njasa* .....

Turkana ..... *Rutanzige* - .....

- Napiš co je to vádí a šott a kde se s nimi v Africe setkáme.

- Modře podtrhni řeky ústící do Atlantiku a červeně ty co ústí do Indického oceánu.

Nil-Kagera   *Kongo (Zair)*   *Niger*   *Volta*   *Senegal*

Limpopo   *Oranje*   *Zambezi*

- S pomocí atlasu zjisti, zda je pravdivé tvrzení, že má Nil větší průtok vody než Kongo? ANO – NE

- Zjisti, kde pramení Bílý Nil.

- Jak se jmenuje řeka, na které se nacházejí významné africké vodopády – Viktoriiny.....

Afrika

Přírodní krajiny (hlavní vegetační pásy)

a) tropické deštné a střídavě vlhké lesy - těžba vzácných dřev, kakaovník, kávovník, banánovník, palma olejná, kaučukovník

b) savany - osídlení i zemědělství, bavlník, obilí, podzemnice olejná (arašíd), národní parky (antilopy, lvi, žirafy, zebry)

c) pouště a polopouště - oázy, datlovník, palma olejná, chov ovcí, koz a velbloudů

- pouště: Sahara, Libyjská, Namib, Kalahari, Arabská, Nubijská
- typy- skalnaté pouště - hamady, šterkovité - reg seríry, písečné – ergy

d) vegetace středomořská - nejpríznivější oblast, cestovní ruch, olivy, vinná réva, citrusy, zelenina

- přes 160 národních parků (720 000 km²), problémem neúcta k přírodě, drancování parků, pytláctví
- národní parky a rezervace: Krugerův, Serengeti, Ngorongoro

Obyvatelstvo a sídla

- 980 mil.ob. (2011), nejvyšší porodnost, nerovnoměrné rozmístění obyvatelstva
  - nízká hustota osídlení je v pouštích a pralesech, nejhustší osídlení je v deltě Nilu
  - rasy: ekvatoriální rasa - 2/3 obyvatelstva, jižně od Sahary, dvě větve – *Negroidní* (zcela dominuje) a *Australoidní* (Malgaši, obyvatelstvo Madagaskaru)
  - europoidní - Arabové a Berbeři (sever Afriky), přistěhovalci z Evropy (ostrůvkovitě po celé Africe)
  - národnostní i jazykové poměry složité- asi 1000 jazyků, používají řeč bývalých kolonizátorů – francouzštinu, angličtinu nebo portugalskou
  - náboženství - nejrozšířenějším a nejrychleji se šířícím je islám (1/3 obyvatel, hlavně Arabové), dále křesťanství (u francouzsky a portugalsky mluvících zemí katolíci u anglicky protestanté), přírodní náboženství (animismus).
  - problémy- extrémní negramotnost, špatný zdravotní stav, délka života je zde nejnižší na světě
- hladomory, mladá populace, nedostatečná zdravotní péče, vojenské konflikty, nemoci, korupce.
- převážná část obyvatel žije na venkově, míra urbanizace je zde celosvětově nejnižší (38%).
  - největším městem je Káhira, další významná města Lagos, Kinshasa, Dakar, Addis Abeba, řada měst má hlavně slumy a rychle se rozrůstá

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš pět států kontinentu, kde je úředním jazykem francouzština.
- .....

- Červeně podtrhni zvířata, která nežijí v afrických savanách:

lev antilopa tygr slon zebra žirafa nosorožec pakuň emu klokan pštros gepard hyena

- Mezi hlavní typy přírodních krajín Afriky nepatří jeden, který?

a) stepi

b) tropické pralesy

c) savany

d) pouště a polopouště

e) středomořská vegetace

- Nejrozšířenějším náboženstvím v Africe je ....., hlásí se k němu především ....., které z hlediska rasového patří do rasy ..... společně s Berbery. Nejvíce Afričanů jsou ..... rasy a ta má dvě formy – ..... a Australoidní, kterou jsou ....., kteří žijí na největším ostrově kontinentu .....

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že obyvatelstvo Afriky přibývá nejrychleji ze všech kontinentů a v současnosti zde žijí už 2 miliardy lidí?

ANO – NE

- Napiš pět velkých problémů, které trápí africký kontinent.

.....
.....
.....

- Nakresli, jakým symbolem jsou v mapách atlasu označeny národní parky na území Afriky.

- Podle mapy zjisti, které z vybraných sídel má více obyvatel a napiš, kolik v něm žije asi lidí.

Datum:

Afrika

Politické rozdělení

- 54 států, 51 republik a pouze 3 monarchie - *království* (Maroko, Lesotho a Svazijsko)
- opravdu demokratických států je zde velmi málo a je to i významným důvodem zaostalosti

Hospodářství

- nejchudší kontinent, přestože má dostatek přírodních zdrojů i hodně pracovních sil
- hlavním sektorem hospodářství je zemědělství - 70 % ekonomicky aktivního obyvatelstva
- primitivní samozásobitelské zemědělství: základní a nenáročné plodiny- proso, kukuřice, hrách, čočka nebo maniok a batáty
- moderní plantážní hospodářství: pěstování několika plodin pro vývoz - pochutiny – káva, kakao, koření, podzemnice olejná, ale i květiny a čaj (až ½ světové produkce)
- živočišná výroba má podřadný význam, stáda početná, ale neproduktivní, chov zebu, koz, krav a velbloudů
- průmysl- těžba surovin
  - ropa a zemní plyn (Nigérie, Libye, Alžírsko, Egypt, Rovníková Guinea)
  - drahé kovy, černé uhlí, železná ruda, mangan, měď a diamanty – J Afrika
  - fosfáty v Maroku, Tunisku, Alžírsku
  - bauxit v Ghaně a Guineji
- větší význam potravinářství, textilnictví a řemeslná výroba
- celých 40 % průmyslu je soustředěno do JAR
- pouze jediná země JAR se řadí mezi hospodářsky vyspělé státy, ostatní země řadíme mezi země zaostalé a celosvětově nejméně rozvinuté.

Oblasti Afriky

1. Severní Afrika
2. Západní Afrika
3. Centrální Afrika
4. Východní Afrika
5. Jižní Afrika

Otázky a úkoly ke kapitole:

- V současné Africe je celkem ..... států, z toho zcela převládají ....., monarchiemi jsou pouze tři státy ....., ..., ...
- Hospodářsky je to ..... Kontinent, lidé jsou zaměstnaní převážně v ..... Zemědělství je dvojího typu - ..... a plantážní.
- V průmyslu je hlavní ....., třeba ropy, ... kovů, uhlí nebo .....
- Napiš pět důležitých vývozních plodin Afriky, které se pěstují hlavně na plantážích.
.....
.....
- Napiš pět důležitých plodin Afriky, které pěstují hlavně samozásobitelsky a jsou základem místní stravy.
.....
.....
- Kromě ..... jsou africké státy hlavně zaostalé a řada z nich patří mezi celosvětově ..... Důvodem zaostalosti jsou:
.....
- Mezi uvedená hospodářsky chovaná zvířata se zařadilo jedno, které k nim nepatří.
a) zebu   b) koza   c) velbloud   d) prase   e) kráva
- K vybraným státům přiřaď správně v nich celosvětově významnou těžnou surovinu (spoj).
a) ropa   1) Namibie
b) diamanty   2) Nigérie
c) černé uhlí   3) Maroko
d) měď   4) JAR
e) fosfáty   5) Demokratické Kongo
f) železná ruda   6) Zambie
g) uran   7) Egypt

Datum:

Severní (islámská) Afrika

- plocha 1/3 kontinentu, asi 180 mil. Lidí
- hospodářské a kulturní vazby na Evropu, silící vliv islámu
- Maghreb - označení pro Maroko, Alžírsko a Tunisko, silné vystěhovalectví (zejména do Francie)
- velké výkyvy denních teplot, nedostatek srážek, šíření polopouští a pouští
- koncentrace obyvatelstva a hospodářské činnosti na pobřeží Středozemního moře a zavlažované okolí řeky Nil
- europoidní oblast –Arabové, Berbeři, Evropani, málo černochů
- obyvatelstvo převážně venkovské, města: Al-Qahirah (16 mil.), Chartúm (5,8), Iskandarija (4,6), Casablanca/Dar el Beidá (3,5) a Gíza (2,6)
- po Jihoafrické republice ekonomicky nejvýznamnější část kontinentu
- ropa (Libye, Egypt, Alžírsko), zemní plyn (Alžírsko), fosfáty (Maroko, Záp. Sahara, Tunisko)
- chov ovcí a koz, velbloudi, datle, cukrová třtina, bavlník, obilniny, luštěniny, citrusy, olivy, fíky, konopí, zelenina a vinné hrozny
- potravinářská, textilní a kožedělná výroba, výroba uměleckých řemesel (kovotepectví, výroba koberců, šperků, uměleckých doplňků)
- cestovní ruch- Egypt, Tunisko (historické památky, přírodní podmínky)
- v dopravě je významný Suezský průplav

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména států, které řadíme do oblasti severní Afriky.
.....
.....
.....
- V severní Africe žije asi ..... obyvatel a to je převážně .....
..... původu, jsou to Arabové, ...a také potomci Evropanů.
- Obyvatelstvo žije hlavně NA VENKOVĚ – VE MĚSTECH, nejhustěji osídlená je delta ..... a pobřeží ..... moře. Naopak vnitrozemí je téměř .....
- K významným sídlům oblasti doplňte počet obyvatel.
Al-Qahirah ..... *Casablanca* ....., *Chartúm* ....., *Iskandarija* ....., *Gíza* .....

- Proč se severní Afrika také označuje jako islámská?

- .....
- Jak odborně označujeme problém šíření polopouští a pouští v této oblasti Afriky?

- .....
- Červeně podtrhni ty plodiny, které se zde nepěstují.

<i>Datle</i>	<i>cukrová třtina</i>	<i>chmel</i>	<i>švestky</i>	<i>bavlník</i>	<i>pšenice</i>	
<i>hrách</i>	<i>len</i>	<i>proso</i>	<i>fazole</i>	<i>meloun</i>	<i>pomeranč</i>	<i>ananas</i>
<i>olivy</i>	<i>fíky</i>	<i>konopí</i>	<i>rýže</i>	<i>kávovník</i>	<i>čajovník</i>	<i>paprika</i>
<i>cibule</i>	<i>vinná réva</i>	<i>kapusta</i>	<i>bambus</i>			

- Především Egypt je známý výskytem řady památek, které ročně navštíví i řada našich turistů. Napiš tři z nich.
- .....

Datum:

Západní Afrika

- asi 5 mil.km² a žije zde asi 260 miliónů lidí
- na jih od Sahary, západ a jih ohraničuje Atlantik a na východě zasahuje přibližně po Čadské jezero
- povrch je převážně rovinný, podnebí je tropické, do vnitrozemí se stává suchým pouštním
- hlavním tokem Niger, na jihu najdeme tropické deštné lesy, k severu savany a ty přechází v polopouštní krajinu označovanou jako SAHEL.
- SAHEL- pás zemí se šířením pouští do oblasti savan (tzv. desertifikace)
- nachází se zde světově významné zásoby ropy v Nigérii, bauxitu v Guineji a dále se zde vyskytuje množství diamantů, zlata a uranové rudy
- obyvatelstvo je převážně negroidního původu, v sušších oblastech Sahelu Arabové
- státy mnohonárodnostní, jazykem řeč bývalých kolonizátorů: francouzština, angličtina, portugalština
- náboženství: křesťanství, islám
- největší přirozený přírůstek obyvatelstva
- je nejrychlejší rychlý růst měst a obyvatel v nich, hlavními velkoměsty jsou Lagos (9,5 mil.), Abidjan (4,4), Ibadan (3,8)
- problémy: vojenské konflikty, náboženská i politická nesnášenlivost, občanské války, spory o území, suroviny, otrokářství
- hlavním oborem hospodářství zemědělství, především rostlinná výroba

- oblast je významná plantážnictvím (kakao, arašidy, banány, palmový olej), dále bavlník a proso a na suchém severu je to kočovný chov dobytka (zebu), koz a ovcí.
- průmyslová výroba je velmi slabá, hlavním odvětvím je těžba surovin.
- největší obchodní loďstvo světa má Libérie - zahraniční plavidla plující pod *levnou liberijskou vlajkou* (lodě zde pouze registrované)
- dopravním uzlem je Dakar

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména států, které řadíme do oblasti západní Afriky.

.....

.....

.....

- V západní Africe žije asi ..... obyvatel a to je převážně ..... původu, v sušších oblastech jsou pak .....

- Státy jsou mnohonárodnostní a často si nerozumí a tak je úředním jazykem často řeč kolonizátorů, především ....., ... nebo portugalština.

- K významným sídlům oblasti doplňte počet obyvatel.

Lagos - ....., *Ibadan* - ....., *Abidjan* - .....

- Napiš tři důležité problémy, které trápí tuto oblast Afriky.

.....

.....

- Jak označujeme oblast, ve které je největší šíření polopouští a pouští?

.....

- Červeně podtrhni ty plodiny, které se zde nepěstují.

Datle   cukrová třtina   kakaovník   švestky   bavlník   pšenice   hrách
len   proso   fazole   meloun   pomeranč   ananas   olivy   fíky
palma   olejná   rýže   kávovník   banánovník   čajovník   vinná réva
bambus

- Jeden stát této oblasti proslul jako země levné vlajky. Který, a co tento pojem znamená?.....

Datum:

Centrální (rovníková) Afrika

- rozloha oblasti je 5,3 mil. km² a žije zde asi 100 mil. osob, nejchudší a nejzaostalejší oblast světa
- západ oblasti tvoří pobřeží Guinejského zálivu a východ zasahuje po Východoafrický rift a jih sahá k pramenům Konga, centrem Konžská pánev
- výskyt sopečných pohoří a vlhkého rovníkového podnebí s dostatkem srážek a malým kolísáním teplot
- na východě významná jezera
- tropické deštné lesy, světlé (opadavé) tropické lesy a savany, typická zvířata – gorily, sloni, lvi, hroši, antilopy, žirafy, gepardi, leopardi nebo zebry
- velké množství surovin: na pobřeží ropa a zemní plyn, ve vnitrozemí diamanty a rudy kovů
- negroidní obyvatelstvo, francouzština, katolíci, venkovské osídlení
- hlavní sídlo Kinshasa (7,8 mil. v aglomeraci)
- i zde je hlavní zemědělství - primitivní samozásobitelské, proso, rýže, batáty a maniok plantážnictví palma olejná, kaučukovník, kávovník, kakaovník a banány, těžba dřeva
- v průmyslu opět dominuje těžební sektor a také barevná metalurgie, dopravní síť otřesná

Východní Afrika

- rozloha téměř 4 mil. km² a žije zde asi 190 mil. lidí
- sever Etiopská vysočina, většinu oblasti označujeme jako Africký roh (Somálský poloostrov)
- nejhornatější oblast kontinentu s nejvyšším i nejnižším bodem Afriky, zemětřesná aktivita a řada vulkánů, nachází se zde většina největších jezer
- step, opadavý les a polopouště, odsud pochází lidstvo
- obyvatelstvo - negroidní a arabské, negramotnost, přelidněnost, křesťanství a islám
- hospodářství: zemědělství - proso, rýže, luštěniny a arašídů, kávovník, čajovník, koření a květiny
- potravinářství, textilní a kožedělný průmysl
- cestovní ruch, který je orientován na safari- výpravy za divokou zvěř do divočiny

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména států, které řadíme do oblasti střední a východní Afriky.

.....
.....
.....

- Ve východní Africe žije asi ..... obyvatel a to je převážně.....
původu, v sušších oblastech jsou pak .....

- Státy jsou mnohonárodnostní a často si nerozumí a tak je úředním jazykem často řeč kolonizátorů, především .... nebo francouzština.

- K významným sídlům oblasti doplňte počet obyvatel.

Lagos - ....., *Ibadan* - ....., *Abidjan* - .....

- Tyto oblasti jsou považovány za nej..... v celé Africe i na světě,
napiš tři příčiny proč.

.....
- Co to znamená pojem safari, a napiš dva státy, kam se za ním lze vypravit?
.....

- Červeně podtrhni pojmy, které nejsou typické pro tuto oblast Afriky:

kvalitní silnice   *gorila*   *sopky*   *negramotnost*   *mnoho surovin*

kolébka lidstva   *velmi průmyslová oblast*   *islám*   *pěstování růží*

mnoho hlubokých jezer   *příkopová propadlina*   *těžba dřeva*

nejnavštěvovanější oblast turisty   *velmi bohaté státy*

Datum:

Jižní Afrika

- plocha 6,5 mil. km² a je na jih od Zambezi, součástí jsou i ostrovy v Indickém oceánu včetně Madagaskaru. Žije zde asi 120 mil. lidí.

- většinu povrchu náhorní plošina, uprostřed polopouštní a bezodtoká Kalaharská pánev

- tropy a subtropy, západ- pouštní oblasti Kalahari a Namib

- vodní toky prudké, nesplavné, vodopády

- hlavně savana

- velké nerostné bohatství: zlato, diamanty, platina, uran, černé uhlí, mangan, železná ruda

- negroidní obyvatelstvo, významný podíl i obyvatelstvo evropského původu, Madagaskar Malgaši

- křesťanství, islám a animismus, obyvatelstvo žije na pobřeží a v místech těžby

- obrovský výskyt AIDS, dříve Apartheid

- makroregion protikladů: vyspělý stát JAR x ostatní země patřící mezi středně bohaté až chudé.

Jihoafrická republika (Jižní Afrika, JAR)

- 1,2 mil. km², asi 48 mil. obyvatel, 9 provincií, Pretoria, měna rand, angličtina + afrikánština a 9 černošských jazyků
- významný moderní průmyslový stát, hlavní sektor služeb
- těžba diamantů (4.), zlata, chromu a platiny (1.), černého uhlí (5.), žel. rudy (8.) a dalších surovin,
- strojírenský, hutnický, potravinářský a chemický průmysl
- zemědělství se vyznačuje vyspělými farmami především s ovocem, vínem, vlnou a kukuřicí
- JAR má vyspělou a moderní dopravní síť. Životní úroveň je v JAR značně rozdílná mezi bělochy a příslušníky ostatních ras.
- z afrických zemí nejvíce bělochů - asi 15 %, černošské obyvatelstvo, Asiaté, hlavně Indové
- protestanté, katolíci a dále hinduisté i muslimové, většina lidí žije ve městech
- významná sídla – Johannesburg (5,2), Cape Town (2,8), Durban (2,4) a Pretoria (1,1)
- konflikty mezi černošskými kmeny, útoky proti bělochům, jedna z nejvyšších kriminalit

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména hlavních měst států, které řadíme do oblasti jižní Afriky.
.....
.....
.....
- V jižní Africe žije asi ..... obyvatel, a to je převážně.....
původu, ale v porovnání s ostatními regiony je zde nejvyšší zastoupení .....
a v JAR žijí i ....., například Indové.
- Také jsou zde velké sociální rozdíly mezi bělochy a zbytkem populace, běloši jsou většinou CHUDŠÍ – BOHATŠÍ.
- K významným sídlům oblasti doplňte počet obyvatel.
Pretoria - ....., Durban - ....., Johannesburg - ..... Cape Town- .....
- V regionu jižní Afriky jsou i dva státy, které mají na poměry Afriky rozdílný typ zřízení. Které státy to jsou a o jaký typ vlády se jedná?
.....
.....
- Napiš pět surovin, které se nachází na území jižní Afriky.
.....
.....

- Napiš jména dvou pouští na území tohoto regionu.

ANO – NE

- Je pravdivé tvrzení, že je důležitým náboženstvím Jihoafrické republiky i hinduismus?

- S pomocí literatury vyhledej význam slova apartheid.

- Je pravdou tvrzení, že se na Madagaskaru mluví úředním jazykem angličtinou?

ANO – NE

Datum:

Procvičovací hodina na téma Afrika

- Napiš co to je safari, do které oblasti Afriky a kterých dvou států by se na ně vypravil.

- Modře podtrhni státy, ve kterých by ses měl domluvit anglicky, neboť v nich je angličtina úředním jazykem.

Mosambik Egypt Mali Kapverdy JAR Konžská demokratická republika

Zimbabwe Keňa Tanzanie Madagaskar Senegal Etiopie

Středoafriická republika

- Ve Africe žije asi ..... obyvatel, a to je na severu převážně ..... původu, jsou to Arabové a Berbeři, ve zbytku Afriky převládá ..... obyvatelstvo.

- Jen v ..... regionu je větší množství bělochů, jedná se hlavně o potomky ..... a také Asiaté, hlavně ..

- Státy jsou mnohonárodnostní a lidé si často si nerozumí a tak je úředním jazykem často řeč kolonizátorů, především angličtina, ... nebo portugálština.

- S pomocí atlasu napiš tři země, které byly v minulosti portugalskými koloniemi.

- Je pravdivé tvrzení, že je vádí označení pro slané vysychající jezero v pouštních oblastech? ANO – NE

- Napiš odborná označení pro jednotlivé druhy pouští a uveď její příklad:

Kamenitá = ..., příkladem je .....

Písčité = ..., příkladem je .....

Štěrková = ..., příkladem je .....

- Afrika má bohatá ložiska surovin. Jedna se ale v Africe nenachází. Která?

a) ropa a zemní plyn

b) černé i hnědé uhlí

c) měď a chrom

d) stříbro

e) zlato a drahokamy

- Mezi významné africké řeky se vloudil jeden pojem, který k nim nepatří. Který a proč?

Kongo   Malawi   Zambezi   Niger   Volta   Senegal   Limpopo

Oranje

Datum:

Austrálie

- 7,7 mil. km², nejmenší světadíl
- jižní polokoule, málo členité pobřeží

Ostrovy: Tasmánie, Fraserův, Klokani, Kingův, Furneauxovy, Bathurstův, Melvillův, Welesleyovy ovy.

Poloostrovy: Yorský, Arnhemská země

Oceány: Tichý (Pacifik), Indický

Moře: Tasmanovo, Korálové, Arafurské, Timorské

Průlivy: Torresův, Bassův

Zálivy: Carpentarský, Velký australský, Žraločí zátoka, Spencerův

- Na severovýchodě jsou před pobřežím Austrálie korálové útesy (*Velká útesová bariéra*)
- Převážnou část tvoří rozsáhlé plošiny a nížiny, Po Evropě nejnižším světadílem, průměrně má 290 m.n.m, nejnižším bodem je hladina Eyreova jezera (-16 m), nejvyšším bodem je Mt. Kosciusko (2228 m)

Pohoří: Velké předělové pohoří (Australské Alpy - Mt.Kosciusko - 2228m), Modré hory, Mac Donnelovo, Musgraveovo, Kimberley, Ayers Rock = ULURU.

Nížiny: Velká západoaustralská plošina, Středoaustralská pánev, Nullarborská rovina

Podnebí a krajina

- sever a střed Austrálie má tropickém podnebí, jih subtropické.
- vysoké teploty ($20^{\circ}\text{C} - 35^{\circ}\text{C}$), Cloncurry – nejvyšší teplota 53°C (vnitrozemí), průsmyk Charlotte- -22°C (Austr.Alpy)
- nejsušší světadíl, maximálně napršelo 4550 mm/rok- Tulli (Austr. Alpy), nejsušší je William Creek 13mm/rok (vnitrozemí)
- Téměř 3/4 plochy zaujímají suché a polosuché oblasti (stepi, suché savany- scrub, polopouště, pouště).

Pouště: *Velká písečná, Velká Viktoriina, Gibsonova, Simpsonova*

- dostatečné srážky jsou jen na severu (tropické lesy), na jihozápadě a jihovýchodě (tzv. blahovičnickové lesy).
- endemiti: klokan, koala, ptakopysk, ježura, pštros emu, ďábel medvídkovitý, dingo

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Austrálie je ..... kontinent a její rozloha je .....
  - Nachází se především na SEVERNÍ- JIŽNÍ a ZÁPADNÍ –VÝCHODNÍ polokouli.
  - Na jejím severovýchodním pobřeží se v ..... moři nachází Velká.....
  - Na rozdíl od ostatních kontinentů má Austrálie VELMI – MÁLO členité pobřeží.
  - Najdi krajní body australské pevniny a napiš jejich polohu ve stupních.
- nejsevernější - .....
- nejjižnější - .....
- nejzápadnější - .....
- nejvýchodnější - .....

- Je pravdivé tvrzení, že je Tasmánie největším ostrovem kontinentu?
ANO – NE
- U uvedených pojmů podtrhni modře ty, které najdeme v Tichém oceánu a červeně ty, které v Indickém.

Klokaní ostrov   Bassův průliv   Melvillův ostrov   Arafurské moře

Furneauxovy ostrovy   Velký australský záliv   Korálové moře   Žraločí zátoka

- Seřaď vybraná australská pohoří v pořadí od nejvyššího k nejnižšímu:

Kimberlejská plošina   Modré hory   Uluru   Musgraveovo pohoří

Velké předělové pohoří   Mac Donnellovo pohoří

1..... 2.....
 3..... 4.....
 5..... 6.....

- Napiš jména tří pouští, které najdeme na území kontinentu.

.....

- Většinu povrchu kontinentu pokrývají rozsáhlé ..... savany, které nazýváme ..... Jsou zde dva typy podnebí .....

a .....

- Najdeme zde řadu zvláštních organismů, které jinde nenajdeme a označují se pojmem

..... Jsou to třeba .....

.....

- Napiš jméno nejteplejšího místa kontinentu i s jeho teplotou.

.....

Datum:

Austrálie

Vodstvo

- nerovnoměrné rozložení řek (nejvíc na východě), velká část území bezodtokou oblastí
- v suchých oblastech jsou jen občasné vodní toky – creeky
- Řeky: *Murray, Darling* (zavlažování), *Gascoine, Flinders, Fortescue, Warrego, Diamantina,*

Lachnan, Cooper creek

- Jezera: *Eyreovo, Torrensovo, Amadeovo, Mackayovo, Gairdnerovo*
- zásoby podzemních vod v pánvích - umožňují život a chov dobytka (1/3 světadílu)

AUSTRALSKÝ SVAZ

- asi 20 mil. obyvatel, Canberra, australský dolar, federativní stát, angličtina
- 6 států (*Nový Jižní Wales, Victoria, Queensland, Jižní Austrálie, Západní Austrálie, Tasmánie*), 2 teritoria (*Severní teritorium, Teritorium hlavního města*)
- konstituční monarchie, úplná samostatnost

- velmi nízká hustota osídlení 2,6 obyvatel/km² (hlavně ve vnitrozemí)
- 90 % obyvatel žije ve městech - Sydney (4,3mil. obyv.), Melbourne (3,7 mil. obyv.), Perth (1,4mil.), Brisbane (1,6 mil.), Adelaide (1 mil.), Canberra (400 tisíc)
- Australský národ vznikl uměle - přistěhovalectví (ze 2/3 převažovali Britové)
- původní obyvatelé Australci (Aboriginci) zatlačeni do vnitrozemí, asi 260 tisíc.
- náboženství: protestanté asi 35%, katolíci 25%, buddhisté i muslimové 3%
- vyspělý průmyslově zemědělský stát
- velké nerostné bohatství, přední vývozce řady surovin, hlavním odběratelem je Japonsko
- černé uhlí (5%), hnědé uhlí (5%), železná ruda (13%), bauxit (36%), olovo (20%), zinek (15%), mangan (11%), zlato (11%), uran, opály (90%)
- zemědělství: převažuje živočišná výroba, chová nejvíce ovcí na světě a je největším vývozcem vlny a hovězího masa, pšenice, cukrová třtina, citrusy, vinná réva, zelenina
- hutnictví, strojírenství (výroba automobilů), chemický, textilní a potravinářský průmysl
- důležitá letecká a námořní doprava

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš pět států tvořící australský svaz a doplň k nim jejich centra.

.....

.....

.....

- Červeně podtrhni suroviny, které se nevyskytují v Austrálii a nevyváží odtud do světa:

černé uhlí   uran   železná ruda   bauxit   olovo   mangan   nikl
 radon   opály   zlato   rtuť   zinek   hnědé uhlí   kaolín
 tuha   cín

- Mezi hlavní zemědělské produkty Austrálie nepatří jeden, který:

a) víno	b) skopové maso
c) hovězí maso	d) bavlna
e) vlna	

- Nejrozšířenějším náboženstvím v Austrálii je ....., hlásí se k němu především ....., které z hlediska rasového patří do rasy .....

- Původní obyvatelé označovaní jako ..... neboli ..... jsou ..... rasy a je jich celkem jen asi .....

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že obyvatel Austrálie je méně než 30 000000? ANO – NE

- Napiš co to je creek a uveď jeden jeho příklad.

.....

.....

- Seřaď vybraná australská sídla podle lidnatosti od nejlidnatějšího, a napiš, kolik v něm žije asi lidí.

Brisbane Perth Adelaide Melbourne Canberra Sydney

.....

.....

- S pomocí atlasu napiš velikost Eyreova jezera a napiš, jaký ještě primát v rámci kontinentu toto jezero má?

.....

.....

Datum:

Oceánie

- velké množství ostrovů na ploše asi 70 mil. km² v Tichém oceánu
- plocha souše měří 1,2 mil. km², z toho však 1 mil. km² připadá na Novou Guineu (2. největší ostrov světa) a Nový Zéland.

- většina ostrovů Oceánie má tropické podnebí

- původ: sopečná činnost a koráli, sopečné jsou hornaté, korálové nízké a jen minimálně nad mořskou hladinou

- dělí se na tři základní části: Melanésie (černé ostrovy), Mikronésie (drobné ostrovy) a Polynésie (mnohoostroví)

- pestré národnostní složení, hlavně míšenci a australoidní původ

- hospodářství je zaměřené na plantážní zemědělství: pěstování cukrové třtiny, kokosovníku, banánovníku, kakaovníku a těžbu surovin

- stále důležitější je cestovní ruch

- mnoho závislých území: Australská – Norfolk, Francouzská: Francouzská Polynésie, Nová

Kaledonie, Novozélandská: Cookovy ostrovy, Niue, Tokelau, USA: Americká Samoa, Guam, Severní

Mariany, Wake, Havajské ostrovy - 50. stát USA (od r. 1952), Honolulu- sopečný původ (sopky Mauna Kea

a Mauna Loa)

NOVÝ ZÉLAND

- Wellington, konstituční monarchie, 300 tis. km², 3,8 mil. obyvatel, novozélandský dolar
- Severní ostrov ("ostrov ohně") - sopečná činnost (vulkán Ruapehu), Jižní ostrov ("ostrov ledu") - hornatější, pohoří Jižní Alpy, zemětřesení
- běloši evropského, hlavně britského původu, původní obyvatelé Maori- 10%.
- angličtina, maorština
- vyspělý průmyslově-zemědělský stát
- využití energie horkých vřidel- Severní ostrov, velmi čistá příroda, turistický ruch
- rozvinuté zemědělství a potravinářství, chov ovcí a skotu, pěstování ovoce, vývoz másla, sýrů, skopového masa (1.), hovězího masa a vlny.
- přístav Auckland (největší město – 1,2 mil.), Christchurch (370 tis.), Wellington (350tis.)

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš pět samostatných států Oceánie.

.....
.....
.....

- Červeně podtrhni závislá území v Oceánii patřící Francii a zeleně USA:

Kermadekovy ostrovy   Norfolk   Midwayské ostrovy   Markézy   Wallis a Futuna
Niue   Cookovy ostrovy   Gilbertovy ostrovy   Velikonoční ostrov   Guam   Fidži

- Mezi hlavní pěstované plodiny v Oceánii nepatří jedna, která:

- a) *kakaovník*
- b) *kávovník*
- c) *banánovník*
- d) *cukrová třtina*
- e) *kokosovník*

- Nejrozšířenější obyvatelstvem Nového Zélandu jsou ....., dále zde žije domorodé obyvatelstvo označované jako ....., které z hlediska rasového patří do rasy ..... společně jako většina obyvatelstva Oceánie. Na Novém Zélandě se domluvíš především ..... a platí se zde měnou, kterou je .....

- Stát je tvořen ..... hlavními ostrovy, které jsou značně odlišné. Severní ostrov se označuje za ostrov ....., protože zde je ....., jižní ostrov se označuje za ostrov ..... a jsou zde vysoká ..... označovaná jako Jižní .....

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že je Oceánie rozdělena na Mininésii, Polynésii a Melanésii? ANO – NE

- Napiš, jak se jmenuje hlavní město Nového Zélandu, kolik má obyvatel, a zda je největší ve státě.

.....
.....

- Podle mapy zjisti nadmořskou výšku dvou hlavních sopek Havajských ostrovů a napiš, jak se jmenují.

.....
.....

- Napiš pět produktů, které se vyváží z Nového Zélandu do celého světa.

.....
.....
.....

Datum:

Procvičovací hodina na téma Austrálie a Oceánie

- Nový Zéland leží téměř přesně na opačné straně Země než Česká republika, a vyznačuje se proto některými zeměpisnými odlišnostmi. Dvě z následujících vět, které tyto odlišnosti popisují, však nejsou pravdivé. Zakroužkujte je:

A) Když je u nás hluboká noc, mají na Novém Zélandě poledne.

B) U nás začíná nový rok lednem, zatímco na Novém Zélandě červencem.

C) Na Novém Zélandě lze pozorovat na noční obloze souhvězdí Jižní Kříž, které u nás nikdy nevidíme.

D) Prosinec patří u nás k nejchladnějším měsícům, zatímco na Novém Zélandě patří k nejteplejším.

E) Když je u nás podzim, je na Novém Zélandě jaro.

F) Na Novém Zélandu je v lednu delší noc než v České republice

- Jakého původu jsou ostrovy v Oceánii a v čem se liší?

.....
.....

- Je pravdivou to, že se na Novém Zélandu mluví anglicky? ANO – NE

- Australci neboli ..... jsou původní obyvatelé .....

a jsou ..... rasy. V současnosti tvoří jen minimum z populace a dnes jich zde žije jen asi .....

Stejného původu je i domorodé obyvatelstvo .....

..... označování jako Maoři.

- Napiš, jak se jmenuje hlavní město Havajských ostrovů a komu tyto ostrovy patří?

.....
.....

- Modře potrhni jména ostrovů, které patří do Polynésie.

Banksovy ostrovy   ostrovy Bounty   Gilbertovy ostrovy   Tuamotu   Lagunové
ostrovy   Marshallovy ostrovy   Palau   Cookovy ostrovy   Markézy   Mariany
Vulkánové ostrovy

- Je pravdou to, že v Austrálii žijí klokani, ptakopyskové a ježury? ANO – NE

- Napiš jakou formou státního zřízení je Austrálie.

.....
.....

Datum:

Amerika

- 42 mil. km², z toho Severní Amerika - 24 mil. km², Jižní Amerika - 18 mil. km²

- Nový svět – označení kontinentu

Oceány a moře: Tichý, Atlantský, Severní ledový, Jižní, Karibské, Sargasové, labradorské, Beringovo, Beaufortovo

Zálivy: Aljašský, Kalifornský, Sv. Vavřince, Hudsonův, Mexický, La Plata

Průplavy: Panamský

Průlivy: Beringův, Hudsonův, Floridský, Drakeův, Magalhaesův

Ostrovy: Grónsko, Newfoundland, Velké Antily, Malé Antily, Kuba, Bermudy, Falklandy (Malvíny), Ohňová

země, Galapágy

Poloostrovy: Aljaška, Labrador, Florida, Kalifornský

Povrch

- severoamerický kontinent hlavně na S Americké desce, na tu od Z naráží další desky
- intenzivní sopečné a zemětřesné činnosti, v Jižní Americe jsou v kontaktu také na západě desky s většinovou jihoamerickou
- nejstarší částí je kanadský, Guyánský a Brazilský štít
- Kordillery se v J.Americe jmenují Andy a jsou nejdelším pásemným pohořím světa, vznik alpínským vrásněním

Pohoří: Kordillery (Mt. Mac Kinley - 6194m) - 2 pásma: Pobřežní pásmo a Skalnaté hory, Andy (Aconcagua - 6959m), Appalačské pohoří, Brazilská vysočina

Nížiny: Mississipská, Centrální roviny, Amazonská, Orinocká, Laplatská

- nejnižší místa: Severní Amerika - Death Valley (- 86m), Jižní Amerika - Gran Bajo de San Julián (- 105m)

Vodstvo

- pevninský ledovec (Grónsko, severní kanadské ostrovy)

Řeky: Amazonka - nejdelší řeka (7025km) s největším průtokem (130 000 m³/s při ústí) a největším povodím (7 mil. km²), Orinoko, Paraná, Mississippi, řeka sv. Vavřince

Jezera: většinou ledovcového původu, známá jezera na hranici USA a Kanady

Hořejší, v J.Am Titicaca

- v Jižní Americe se nachází i nejvyšší vodopád světa Salto Angel výškou téměř 1 km

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Amerika je ..... největší kontinent a její rozloha je.....
a označuje se jako .....

- Nachází se především na ZÁPADNÍ – VÝCHODNÍ polokouli a z hlediska zeměpisné šířky je rozdělena .....

- Na rozdíl od ostatních kontinentů má AMERIKA VELMI – MÁLO členité pobřeží.

- Najdi krajní body severoamerické pevniny a napiš jejich polohu ve stupních.

nejsevernější - .....

nejjižnější - .....

nejzápadnější - .....

nejvýchodnější - .....

- Je pravdivé tvrzení, že je Jižní Amerika rozlehlejší než severní? ANO – NE
- U uvedených pojmů podtrhni modře ty, které najdeme v Atlantském oceánu a červeně ty, které v Tichém a zeleně v Severním ledovém.

Beaufortovo moře Galapágy Beringovo moře Newfoundland Karibské moře
Falklandy Velké Antily Ohňová země Kalifornský poloostrov

- Seřaď vybrané americké vrcholy v pořadí od nejvyšší k nejnižší

Lassen Peak Mt. Mitchell Misti Popocatepetl Cotopaxi
Chimborazo

1..... 2.....
3..... 4.....
5..... 6.....

- Napiš jména tří jezer, které najdeme v Severní Americe.

.....
.....

- Většinu jezer Ameriky je ..... původu, je zde i nejvyšší vodopád světa, který se jmenuje ..... A najdeme jej ve státě .....

- ..... jsou jihoamerickou částí pohoří Kordillery, jejich nejvyšším bodem je ....., která měří ..... a je VYŠŠÍ – NIŽŠÍ než nejvyšší bod Severní Ameriky, který se jmenuje .....

- Je pravdou, že je Kuba a Jamajka součástí souostroví Velké Antily? ANO - NE

Datum:

Amerika

Podnebí

- od severu na jih jsou zastoupeny všechny podnebné pásy.

a) Studený pás (pouze v Severní Americe) nad 65⁰s. š. - polární podnebí (krátká chladná léta, nízké teploty, málo srážek)

b) Mírný pás 40⁰-65⁰s.š. a j.š.- podoba našemu, na západě suché subtropické podnebí
pouště - *Mohavská, Atacama*

c) Teplý pás 23⁰s.š.-23⁰j.š.: tropické, subtropické (léto, zima), rovníkové (léto), ničivé vichřice (cyklóny) - tornáda, hurikány

Přírodní krajiny

- a) mrazové pouště - Grónsko, severní ostrovy Kanady, led a sníh, lední medvěd, tuleň, mrož
- b) tundry - nad 60⁰ j. š., mechy, lišejníky, trávy, polární liška, sob, los, tučňák
- c) lesy mírného pásu - smíšené, listnaté- vzácné
- d) lesostepi, stepi - Severní Amerika - prairie, Jižní Amerika - pampy
  - chov skotu a ovcí, úrodné půdy, obilniny, bizon, sysel, liška
- e) subtropické stále zelené lesy - jih USA, Brazilská vysočina, plantáže- obilniny, bavlník, kávovník, tabák, ovoce, zelenina,
- f) savany – J.Amerika, zemědělská oblast -obilí
- g) pouště, polopouště - pánve Kordiller a And, kaktusy, hadi, štíři, kondor
- h) tropické deštné lesy - zásobárna dřeva (eben, mahagon), kácení a vypalování, největší producent kyslíku na světě, pěstují se sója, kávovník, kakaovník, banánovník, kaučukovník

Obyvatelstvo

- celkem 904 milionů lidí - 504 mil.obyvateľ S.Amerika a 400 J.Amerika (k roku 2007)
- rasově nejpestřejší světadíl:
- a) původní obyvatelé
  - Indiáni (Ameringové), Aztékové, Mayové, Inkové, Kečuové- dodnes
  - Eskymáci (Inuité)
- b) potomci evropských národů - Angličané, Francouzi, Španělé, Portugalci, Irové, Němci, slovanské národy...
- c) potomci afrických černochů
- d) potomci asijských přistěhovalců - Číňané, Japonci, Indové...
- e) míšenci
  - mestici (míšenci bělochů a Indiánů),
  - mulati (míšenci bělochů a černochů),
  - zambové (míšenci černochů a Indiánů)
- náboženství
  - Severní Amerika - protestantské směry křesťanství
  - Jižní Amerika - katolická církev
- jazyky - S.Am – angličtina, španělština a francouzština - ANGLOSASKÁ
  - J.Am – španělština, portugalština, jiné jazyky - LATINSKÁ
- vysoký podíl městského obyvatelstva (75%)
- v Jižní Americe mladá populace
- značné přistěhovalectví v Severní Americe

Největší aglomerace: *Mexico city (21,2 mil.), New York (19 mil.), Sao Paulo (18,8 mil.), Los Angeles (16 mil.), Rio de Janeiro (11,4 mil.)*

- rozmístění lidí rozdílné - přelidněné: SV USA, Kalifornie, Laplatská nížina, JV Brazílie

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš co to je pampa a napiš tři státy, ve kterých se nachází.

- Červeně podtrhni plodiny, které se nevyskytují a nepěstují v jižní Americe:

Kakaovník banánovník pšenice kukuřice sója brambory bambus

kaučukovník koka bavlník tabák cukrová třtina chmel vinná réva

proso fazole jablka

- Mezi hlavní přírodní krajiny Ameriky nepatří jedna, která:

a) *tundra*

b) *lesy mírného pásu*

c) *pouště*

d) *vegetace středomoří*

e) *stepi*

- Nejrozšířenějším náboženstvím v S Americe je ....., v J Americe

- Zdejší obyvatelstvo je rasově ....., převládají potomci

....., hlavně Germáni, Románi a Slované, původní obyvatelé jsou označováni jako ..... nebo ..... a jsou rozšířeni hlavně v SEVERNÍ – JIŽNÍ Americe.

- Najdeme zde i rasy..... a ..... a stále více je míšenců.

Jednou skupinou míšenců jsou i ....., tedy míšenci bělochů a indiánů.

Celkem zde žije asi ..... obyvatel.

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že obyvatel severní Ameriky je více než obyvatel jižní Ameriky? ANO – NE

- Napiš, který typ přírodní krajiny v Americe je nejbohatší na život a je hlavním producentem kyslíku.

- Seřaď vybrané aglomerace kontinentu podle lidnatosti od nejméně lidnaté po nejlidnatější.

Los Angeles

Mexico city

Sao Paulo

New York

Rio de Janeiro

- .....
- .....
- Napiš, co znamená pojem Latinská Amerika?
- .....
- .....

Datum:

Státy severní Ameriky

KANADA

- 31,7 mil. ob, 9,98 mil. km² (2.), Ottawa, federativní demokratická parlamentní monarchie, kanadský dolar
- Anglokanadčané (50%), Frankokanadčané (30%)
- úřední jazyk - angličtina a francouzština, náboženství - katolíci (45%), protestanti (30%)
- chladné podnebí, vodní energie, 40 % území - lesy (těžba dřeva - 2.)
- průmyslově i zemědělsky vysoce vyspělý stát (člen G7)
- mnoho surovin - ropa (3%), uran (28%), nikl (21%), drahé kovy
- světový producent a vývozcem obilí a dalších zemědělských produktů.
- pšenice (6.), ječmen, brambory, cukrová řepa, chov skotu a prasat, rybolov
- těžební, dřevozpracující průmysl (novinový papír), hutnický a strojírenský průmysl
- aglomerace: *Montreal, Toronto, Vancouver*

USA - SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

- 310 mil. obyvatel (3.), 9,62 mil km² (4.), Washington, federativní prezidentská republika, vznik USA - 1776
- 50 spolkových států
- Američané, z toho běloši evropského původu (70%), černoši (12%), obyvatelé latinskoamerického původu (13%), obyvatelé asijského původu (3%), původní obyvatelé (2%), ročně asi 1,5 mil. imigrantů
- úřední jazyk – angličtina, náboženství - protestanti (52%), katolíci (30%)
- hlavní světová mocnost
- USA - hospodářsky nejsilnější stát světa s velmi vyspělým průmyslem, zemědělstvím a s velkým podílem vědy a výzkumu.
- mnoho surovin, přesto jejich velký dovoz
- zemědělství: minimální zaměstnanost, přebytky, ovocnářství (Kalifornie, Hawai), pšenice a kukuřice

(Missisipská a Atlatská nížina), chov hovězího dobytka, prasat a drůbeže - pastevecký chov - farmy (ranče)

- objem průmyslové produkce - 1/4 světové výroby
- Z průmyslových odvětví má největší význam strojírenství (auta – Detroit, elektrotechnika -

Kalifornie, San Diego- Silicon Valley, letadla- Seattle, lodě, zbraně...); dále hutnictví - Pittsburgh, potravinářství, chemický - Houston

- cestovní ruch (nejvíce Havajské ostrovy a Florida)
- Většina amerických měst nemá historické památky, s rozsáhlými předměstími a středy měst s

mrakodrapy.

- *New York (sídlo OSN), Boston, Chicago, Detroit, Los Angeles (L.A., předměstí Hollywood), San Francisco, Houston, New Orleans, Dallas, Las Vegas, Miami, Baltimore, Seattle, Pittsburg*

- americký dolar (USD-) je hlavní světová měna

- Znamé firmy (není nutné všechny znát, stačí 5): General Motors – a, Ford - a, Citibank, IBM – s, h, Intel - h, General Electric – st, b, Apple - e, Google - s, VISA - b, AMD - h, Coca Cola - p, Pepsico - p, Whirpoll - e, Nike - o, McDonalds - p, Microsoft - s, Motorola - e, HP – e, h, Kraft food-p, Pfizer – f, Boeing – st, ExxonMobil – t, Wal- Mart stores.

p – potravinářství, e – elektrotechnika, b – bankovníctví, h – hardware, s – software, a – automobilky, o – oděvnictví, st – strojírenství, f – léky, t - těžba

Otázky a úkoly ke kapitole:

- S pomocí atlasu napiš pět administrativních jednotek, na které se dělí Kanada a uveď k nim i administrativní centra:

.....
.....
.....

- Červeně podtrhni státy USA, které se nachází na pobřeží Mexického zálivu a modře plně suchozemské: *Idaho Louisiana Oregon Georgie New Hampshire Ohio Oklahoma Alabama Delaware Tennessee Washington Iowa Montana Maryland New Jersey Rhode Island Maine*

- Mezi hlavní etnické skupiny obyvatelstva USA nepatří jedna, která:

- a) afroameričané
- b) latinoameričané
- c) běloši
- d) asiaté
- e) kandalakové

- Nejrozšířenější obyvatelstvem Kanady jsou ..... britského nebo ..... původu, úředním jazykem je zde ....., obyvatelstvo se hlásí k ..... a katolickému křesťanství.

- Měnou je zde ..... a z hlediska zřízení se jedná o ..... Hlavním městem je ....., která není nejlidnatějším městem státu, tím je TORONTO – VANCOUVER.

- Jedná se o velmi vyspělý stát s obrovským nerostným bohatstvím. Velmi důležitá je těžba ..... v blízkosti města Edmonton, která se dopravuje i do USA.

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že jsou Spojené státy Americké třetí nejlidnatější i třetí nejrozlehlejší stát a jsou větší než Kanada? ANO – NE

- Napiš, jak se jmenuje město USA, kde je soustředěn automobilový průmysl a v jakém státě USA jej najdeme.

.....
- Napiš, jakou formou zřízení jsou USA a napiš i jméno současného hlavního představitele tohoto státu.

.....
- K uvedeným firmám napiš obor jejich působení. FORD, WHIRPOLL, PFIZER, IBM, HP

Datum:

Procvičovací hodina na téma Amerika

- Napiš, jak se jmenuje největší město USA a kolik v něm žije asi obyvatel.

.....
- Vyber jedno nepravdivé tvrzení o USA:

a) USA jsou hospodářsky nejsilnějším státem světa

b) USA jsou třetím nejlidnatějším státem světa

c) vznik roku 1776 osamostatněním od Británie

d) hlavním městem je New York

e) jsou typickým přistěhovaleckým státem

- Hurikán je označení pro ..... a vyskytuje se v oblasti nad ..... . Je ničivý a známým byl třeba ten pojmenovaný .....
 K vybraným významným průmyslovým střediskům USA (A-E) přiřaďte odvětví nebo charakteristiky (1-5), které jsou pro ně typické:

A) Detroit	1 největší technologické centrum	A - .....
B) Houston	2 automobilový průmysl	B - .....
C) Los Angeles	3 hutnictví a těžké strojírenství	C - .....
D) Pittsburg	4 petrochemie	D - .....
E) San Diego	5 druhé největší město	E - .....

- Napiš, jak se jmenuje řeka, na jejímž toku najdeme světoznámý Velký kaňon (Grand Canyon).....

- Jak se jmenuje 6 jezer, které tvoří přirozenou hranici mezi USA a Kanadou a jedná se o největší sladkovodní plochu světa.
 .....
 .....

- Jak se jmenuje nejnižší místo severoamerického kontinentu a jaká je jeho nadmořská výška?
 .....

- Mezi původní obyvatelé Ameriky patří Ameringové, třeba ....., Kečuové, Mayové a ..... Mezi eskymácké národy patří hlavně .....

- V Americe se setkáme často i s míšenci a ty označujeme pojmy mestic, ... nebo zambo. .... je míšenec rasy negroidní a europoidní

Datum:

Státy latinské Ameriky

MEXIKO

- 111 mil. ob. (10.), Mexico City (Ciudad de Mexico), republika, peso
- většina obyvatel žije v náhorních plošinách (mírné podnebí).
- mezi obyvatelstvem mají převahu španělsky mluvící mestici (55%), dále Indiáni (30%) a běloši (15%)

- španělština, katolické náboženství
- častá zemětřesení
- zadlužený stát
- kukuřice, tabák, fazole
- nejvíc těžební průmysl, významný je také potravinářský, textilní, hutnický a strojírenský průmysl.
- 40% veškerého vývozu tvoří ropa a ropné výrobky.
- Hlavní město Mexico city, patří k největším velkoměstům světa (v aglomeraci 21,2 mil.obyv.)
- pobřeží cestovní ruch, indiánské památky
- v současnosti problém s narkomafií - kriminalita

BRAZÍLIE

- 199,5 mil.ob (5.) a 8,51 mil. km² (5.), Brasília , ½ území J.Ameriky
- tropické podnebí
- běloši (55%), mulati (38%), černoši (6%), portugalština, katolické náboženství
- Brazílie je bohatá na nerostné suroviny- železná ruda (17%) odhad až ½ světových zásob, cín (15%), niob (75%), mangan, olovo,
- kávovník (1.), cukrová třtina (1.), sója (2.), bavlník (6.), tabák (2.), banánovník (2.), kukuřice (3.), pomeranče (1.)
- skot (2.), prasata (3.)
- těžba dřeva (6.) – ekologické důsledky kácení pralesů, důvodem plundrování Amazonie je těžba surovin a získávání nových zemědělských ploch
- potravinářský průmysl (káva, cukr), hutnický průmysl (železo, hliník), strojírenský (auta, letadla, lodě)
- ekonomicky se rychle rozvíjí
- Sao Paulo, Rio de Janeiro,
- časté čtvrti chatrčí (favely)
- karnevaly v Rio de Janeiro, téměř náboženstvím je fotbal

ARGENTINA

- Buenos Aires, republika, 95% obyvatel tvoří běloši, hlavně potomci Italů
- španělština, katolické náboženství
- hustě osídlené území při dolním toku řeky Parany
- Patagonie, Ohňová země – téměř liduprázdné oblasti
- Pampy – nejvhodnější podmínky pro zemědělství
- Argentina patří mezi největší vývozce hovězího masa a obilnin.
- spory s Británií o Falklandy, ty nazývají Malvíny

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš co to je pampa a napiš tři jihoamerické státy, ve kterých se s ní setkáme.

.....

- Červeně podtrhni plodiny, které se nevyskytují a nepěstují v Brazílii:

*Kakaovník banánovník pšenice kukuřice sója brambory bambus
kaučukovník koka bavlník tabák cukrová třtina chmel vinná réva proso fazole
jablka*

- Mezi hlavní přírodní krajiny Ameriky nepatří jedna, která:

a) tundra b) lesy mírného pásu c) pouště d) vegetace středomoří e) stepi

- Nejosídlenější oblastí Argentiny je ....., najdeme zde i její hlavní a největší město ....., která je i na pobřeží. Naopak hlavní město Brazílie, kterým je ..... je ve vnitrozemí a v porovnání s největším brazilským městem Sao ..... je relativně malá. Obyvatelstvo Argentiny je v porovnání se sousední Brazílií rasově jednodušší, drtivě převládají potomci ....., původní obyvatelé žijí hlavně horách a Patagonii. Domluvíš se zde ..... a mají dlouholeté spory s ..... o souostroví ....., které nazývají Malvíny .

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že obyvatel Mexika je více než Brazílie?
ANO – NE

- V jihoamerických městech jsou ve městech velmi rozsáhlé favely. Napiš co to je?

.....

- Napiš, proč je velkým problémem kácení pralesů Amazonie a proč se kácí.

.....

- Napiš co je v současnosti velmi aktuálním problémem Mexika?

.....

- Podtrhni, jakým úředním jazykem se domluvíš v Brazílii?

Anglicky brazilsky italsky francouzsky portugalsky španělsky

Datum:

Asie

Poloha, rozloha a členitost

- 44,5 mil. km², s Evropou kontinent Eurasie, hranice mezi nimi umělá.
- hranice: východní úpatí pohoří Ural, řeka Emba, pobřeží Kaspického moře, Kumomanyčská sníženina, pobřeží Azovského a Černého moře, průlivy Bospor a Dardanely.

Moře: Rudé, Arabské, Jihočínské, Žluté, Japonské, Černé

Zálivy: Thajský, Bengálský, Perský

Průlivy: Beringův, Malacký, Bab al Mandab

Ostrovy: Japonské - Honšú, Taiwan, Filipíny, Velké Sundy: Borneo= Kalimantan, Jáva, Sumatra, Malé Sundy, Cejlon, Kypr

Poloostrovy: Čukotka, Kamčatka, Korejský, Zadní Indie, Přední Indie, Malajský, Arabský, Malá Asie

- reliéf Asie je nesmírně rozmanitý. Najdeme zde rozlehlé roviny, vysočiny, které dosahují i velehorských výšek. Nejvyšší pohoří vznikla alpínským vrásněním.

- nejvyšším pohořím světa je Himaláj
- nejvyšším vrcholem na světě je *Mount Everest (Sagarmatha, Qomolangma Feng)* (8850 m).
- v Asii jsou všechny 8000 m hory světa.
- severně od Himaláje se rozkládá největší náhorní plošina světa Tibet
- nejnižším místem světové souše je hladina *Mrtvého moře (- 413 m)*
- na jihu a východě světadílu aktivní tektonicko-vulkanická oblast s častými zemětřeseními a výbuchy sopek (Kamčatka, Kurily, Japonské ostrovy, Filipíny, Malé a Velké Sundy).

Pohoří: Ťan-šan, Velký Kavkaz, Tibetská plošina, Himaláje, Pamír, Kun -Lun

Nížiny: Indoganžská, Velká čínská, Mezopotámská, Turanská, Západosibiřská rovina

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Asie je rozlohou celosvětově ..... kontinent a její rozloha je .....
- Společně s ..... tvoří kontinent nazývaný ..... a hranice mezi nimi je pouze uměle stanovena. Asie se nachází především na ZÁPADNÍ – VÝCHODNÍ polokouli a z hlediska zeměpisné šířky je umístěna na SEVERNÍ – JIŽNÍ polokouli. Na rozdíl například od Afriky nebo Austrálie má Asie VELMI – MÁLO členité pobřeží.

- Vyber, který z pojmů netvoří umělou hranici mezi Asií a Evropou.

a) *Bospor*

b) *Ural*

c) *Kumomanyčská sníženina*

d) *pohoří Kavkaz*

e) *řeka Emba*

- Najdi krajní body asijské pevniny a napiš jejich polohu ve stupních.

nejsevernější - .....

nejjižnější - .....

nejzápadnější - .....

nejvýchodnější - .....

- Je pravdivé tvrzení, že je Sumatra největším ostrovem kontinentu? ANO – NE

- U uvedených pojmů podtrhni modře ty, které najdeme v Tichém oceánu, zeleně v Atlantiku a červeně ty, které v Indickém.

Rudé moře Čukotka Perský záliv Malacký průliv Přední Indie Zadní Indie

Malá Asie Kypr Cejlon Honšů Arabské moře Černé moře Jáva

Thajský záliv Korejský poloostrov Taiwan Bengálský záliv Kalimantan

- Jak se jmenuje nejvyšší vrchol světa a jaké další názvy pro něj existují?

.....

- Jak se jmenovalo vrásnění, kterým vznikla nejvyšší pohoří Asie.

.....

- Seřaď vybraná africká pohoří v pořadí od nejvyššího k nejnižšímu:

Ťan-šan Velký Kavkaz Tibetská plošina Himaláje Pamír Kun -Lun

1..... 2. .... 3. ....

4. .... 5. .... 6. ....

Datum:

Asie

Podnebí

- většina území Asie má podnebí kontinentálního typu. Největší část pevniny leží v mírném pásu.

Studentý pás: a) arktické podnebí - ostrovy na severu

b) subarktické podnebí - nejsevernější části pevniny

Mírný pás: a) vnitrozemské podnebí – stř. a SV Asie

b) vlhké oceánské podnebí –V Asie

c) monzunové podnebí - V a JV Asie

d) subtropické podnebí - mezi 30⁰-40⁰ s.š.

e) vysokohorské podnebí - nejvyšší pohoří

Teplý pás: a) rovníkové podnebí - Sundy

b) tropické vlhké (monzunové) - J Asie

c) suché tropické podnebí - JZ Asie

- velká část území je pod vlivem monzunových větrů. Zimní monzuny jsou chladné a suché
- letní monzuny vanou z moře nad pevninu a spadne zde až 12000 mm srážek za rok
- rozsáhlé oblasti s nedostatkem srážek - jihozápadní a centrální Asie (do 100 mm)

Teplotní a srážkové rekordy – samostatně doplň

Vodstvo

- říční síť - přes 13 mil. km² (40% území) zaujímají bezodtoké oblasti
- monzunové řeky, napájené letními dešti, jsou důležitým zdrojem vody pro zemědělství.
- řeky rovníkového pásma mají dostatek vody po celý rok
- řeky subtropů v létě často vysychají
- řeky velehor a polárních oblastí v zimě většinou zamrzají a v létě mají povodně
- mnohé veletoky mají i značný dopravní význam
- řeky: *Chang Jiang (Jang-c-tiang), Huang He (Žlutá řeka), Ob, Jenisej, Ganga, Indus, Eufkrat*
- v Asii je mnoho jezer. V bezodtokých oblastech jsou hojná slaná jezeranejvětším jezerem na světě je

Kaspické moře (370 000 km²)

- nejhlubším a zároveň největším sladkovodním jezerem je *Bajkal* (hloubka 1620 m).

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Nejdeštivějším místem kontinentu je ..... s ..... mm za rok a je v podnebném pásu. Naopak ..... je nejsušším místem kontinentu s pouhými ..... mm srážek rok. Důležitým faktorem, který ovlivní klima kontinentu je monzun, a ten je v JV Asii dvojího typu - ....., který je suchý a studený a vane

z pevniny na ....., a ....., který je ..... vane z ..... na pevninu.

- Zpráva z novin: „*Pozor! Oznamujeme obyvatelstvu, že se blíží období letního monzunu!*“

A) Vysvětli co je to monzun:

.....

B) Proč monzun vzniká?

.....

C) Jak se projevuje letní monzun?

.....

D) Ve které oblasti světa se s ním setkáme?

.....

E) Proč je obyvatelstvo na monzuny upozorněno a varováno?

.....

- Modře podtrhni řeky ústící do Pacifiku, zeleně ty co Severního ledového, a červeně ty co ústí do Indického oceánu.

Eufkrat   Chang Jiang (Jang-c-tiang)   Huang He   Indus   Ob   Jenisej   Ganga

- S pomocí atlasu zjisti, zda je pravdivé tvrzení, že má Eufkrat větší průtok vody než Ganga? ANO – NE

- Zjisti, která řeka teče do Mrtvého moře.

.....

- Napište, jak se jmenuje největší sladkovodní jezero Asie, a které prvenství ještě drží.

.....

Datum:

Asie

Přírodní krajiny

- zastoupeny všechny typy přírodních krajin.

a) mrazové pouště - nejsevernější ostrovy, bez vegetace, lední medvěď

b) tundry- severní část pevniny, mech, místy tráva, sob, polární liška

- c) lesy mírného pásu - na severu jehličnaté (tajga), těžba dřeva, medvěd, vlk, liška, jelen, na jihu smíšené a listnaté
- d) stepi - střední Asie, málo srážek, travní porost, drobní hlodavci, zajíc, králík, pastviny, pěstování obilí
- e) stále zelené listnaté lesy - východní Asie a pobřeží Středozemního moře, pěstování citrusů, oliv, bavlníku, čaje
- f) pouště a polopouště - Arabský poloostrov a střední Asie, oázy, velbloud
- g) střídavě vlhké monzunové lesy - Přední a Zadní Indie, převážně listnaté lesy, tygr
- h) tropické deštné lesy - Sundské ostrovy, vzácná tvrdá dřeva (eben, cedr, mahagon), kácení – bambus, plantáže kaučukovník, palmy, rýže, cukrové třtiny, tropického ovoce, hmyz, hadi, slon, orangutan

Obyvatelstvo

- 4,1 mld. obyvatel (nejlidnatější světadíle, 60% obyvatel světa), nejvyšší hustota zalidnění
- oblast prvních vyspělých civilizací
- nejhustěji jsou osídleny Indoganžská nížina, JV Čína, Jáva a Japonsko. Opačný extrém představují Sibiř, Mongolsko, Tibet a pouště na Arabském poloostrově.
- časté přelidnění, vysoká porodnost
- mnoho národů - nejvíce k čínskotibetské jazykové skupině (čínština, barmština, thajština), indoevropské (např. hindština, perština, kurdština), semitoamitské (arabština), uralské, altajské.
- nejpočetnějšími národy jsou Číňané, Indové, Indonésané a Pákistánci
- rasově pestrý kontinent – V+ S – mongoloidní, S + Z europoidní, střed turkická, jih – eur.+ aust., JV-mon. + aust.
- velký vliv náboženství - nejvíce : islám (JZ a střední Asie), hinduismus (Indie), buddhismus (JV a V Asie), čínská lidová náboženství, křesťanství – katolické a pravoslavné, judaismus – židovství, zvláštní náboženství Asie – sikhismus, džinismus, šintoismus
- dvě třetiny Asiátů žijí na venkově a pracují v zemědělství.
- nejvíce miliónových měst - největší Tokio, Soul, Šanghaj, Mumbai (Bombaj), Beijing (Peking), Kolkata.
- 47 nezávislých států, hodně monarchií (království, císařství, sultanáty, emiráty)
- dělí na severní (Sibiř), střední, východní, západní, jihozápadní, jižní a jihovýchodní.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš co to je tajga a napiš tři státy, ve kterých se nachází.
- .....
- Červeně podtrhni plodiny, které se nevyskytují a nepěstují v oblasti Sundských ostrovů:

*kakaovník banánovník pšenice kukuřice sója brambory bambus kaučukovník
koka bavlník tabák cukrová třtina chmel vinná réva proso fazole jablka*

- Nejrozšířenější skupinou jazyků v Asii jsou ....., patří do nich třeba ..... Naopak arabština patří mezi jazyky ..... a mezi indoevropské patří ..... Zdejší obyvatelstvo je rasově ....., na severu a západě je původu ....., na východě ..... a na jihu a jihovýchodě jsou ..... Celkem zde žije asi ..... obyvatel a to je nejvíce na světě.

- Napiš, který národ nepatří mezi čtveřici nejlidnatějších:

a) *Indové*   b) *Thajci*   c) *Pákistánci*   d) *Číňané*   e) *Indonésané*

- Napiš, jestli je pravdivé tvrzení, které říká, že judaismus znamená židovskou víru?

ANO – NE

- Napiš, ve kterém státě je především rozšířen hinduismus.

- K uvedeným aglomeracím kontinentu napiš stát, ve kterém se nachází.

Soul .....   *Tokio* .....   *Mumbai* .....   *Beijing*
.....   *Kolkata* .....   *Šanghaj* .....   *Jakarta* .....
Dillí .....

- V Asii je řada monarchií, napiš pět z nich.

- Vyber nejméně osídlenou oblast Asie:

a) *Indoganžská nížina*   b) *Korejský poloostrov*
c) *ostrov Honšú*   d) *Mongolsko*
e) *pobřeží Středozemního moře*

Datum:

Jihozápadní Asie

- povrch vrchoviny, převážně pouštní
- většina zemí v oblasti je osídlena muslimy, Iránci se hlásí k šítské větvi islámu v ostatních zemí převažují sunnité. Ve většině zemí převažuje arabština.

- region je světově významný, kvůli ohromným zásobám ropy a zemního plynu

IRÁN

- 1,6 mil. km², 66,5 mil. ob, Tehrán (Teherán), islámská republika, islám státním náboženstvím
- hornatý povrch, velká část území suchá
- mnohonárodnostní stát – významná Kurdská menšina
- jazyk perština
- vysoký přirozený přírůstek
- ropa (6%), zemní plyn, bauxit, železná ruda, obilí, ovoce, bavlník, tabák, kočovné pastevectví (ovce)
- těžební, potravinářský, kožedělný a textilní průmysl (tkaní koberců)
- v současnosti rozvoj jaderného programu – obava z výroby jaderných zbraní
- napjaté vztahy z USA, EU a NATO, nenávisť k Izraeli

IRÁK

- 430 tis. km², 27 mil. obyvatel, Bagdád, republika
- arabština, islám, Sunnité, Šiité, Kurdové
- bohatá ložiska ropy (1%) a zemního plynu, ale infrastruktura velmi zanedbaná
- intenzivní závlahové zemědělství (datle, rýže, tabák, bavlník, zelenina)
- těžební, chemický, potravinářský a textilní průmysl
- 2003 - válka s USA a jejich spojenci, autoritativní režim Saddám Husajna padl a on byl po dopadení odsouzen k smrti
- snaha nastolit demokratický režim – zatím občanská válka

SAUDSKÁ ARÁBIE

- 2,1 mil. km², 22,7 mil.ob, Rijád, absolutistická monarchie (království)
- arabština
- málo srážek, pouště (horká léta, studené zimy)
- obdělávaná půdy - 0,5% rozlohy,
- islám (svatá města - Mekka a Medina), největší město - Džidda
- velkou část obyvatelstva tvoří cizinci (Pakistánci, Indové, ...- levná pracovní síla).
- 1/4 všech zásob ropy na světě (hlavně východ státu), ropa (13%), zemní plyn (2%), železná ruda a barevné kovy
- datle, pšenice, kůže, vlna
- soběstačnost ve výrobě potravin
- roste nenávisť ke královské rodině kvůli spojení s USA, pochází odsud většina nejhorších muslimských teroristů
- další státy: KUVAJT, OMÁN, BAHRAJN, KATAR, SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY (SAE),

JEMEN

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, které státy patří do oblasti JV Asie.

.....
.....

- Červeně podtrhni pojmy, které charakterizují stát Irák:

Kurdové   nenávisť k Izraeli   islámská republika   královská rodina   Džidda
výroba jaderných zbraní   Saddám Husajn   asi 66 milionu obyvatel   perština
občanská válka   mezinárodní izolace   Mezopotámie   šejkové   al-Basra   závlahové
zemědělství

- Nejrozšířenějším skupinou jazyků v JV Asii je ....., jen v ..... se mluví perštinou. Najdeme zde i dvě nejposvátnější místa pro muslimy, kterými jsou Mekka a ....., které jsou v Saudské Arábii, která je z hlediska státního zřízení .....

- Místní obyvatelstvo je ve většině států velmi bohaté díky těžbě ....., a na práci zde mají většinou přistěhovalce hlavně z ..... a ....., dnes rozvíjí i cestovní ruch.

- Napiš, který stát nepatří mezi monarchie:

a) *Kuvajť*   b) *Irán*   c) *Omán*   d) *SAE*   e) *Bahrajn*

- Jsi americký voják nasazený do války v Iráku. Pluješ lodí ze základny Diego Garcia v Indickém oceáně. Při plavbě z Ománského do Perského zálivu musíš proplout přes ..... . V Perském zálivě plujete kolem ostrovního státu Bahrajn s hlavním městem ....., který máš po ..... straně. Vaše loď zakotví v Iráku při společném ústí řek ..... a Tigris, které nazýváme .....

- Napiš, ve kterém státě je především rozšířen šíitský islám a co je zde za formu vlády.

.....
.....

- K uvedeným městům oblasti napiš stát, ve kterém se nachází.

Makka..... *Masquat*..... *Adan*..... *Abu Zabí*..... *al-*
Mawsil..... *Ad-Dawha*..... *Esfahán*..... *Karbala*.....

Datum:

Západní Asie

- označována za Blízký nebo přední Východ
- patří sem oblast při pobřeží Středozemního moře, Malá Asie a oblast Kavkazu
- subtropy, častá zemětřesení, strategická poloha, kontaktní oblast mezi evropskou a arabskou civilizací

TURECKO

- Ankara, republika, turečtina, islám, poloostrov Malá Asie + evropská část, náhorní plošiny (Anatólie, Taurus)
- rudy železa a barevných kovů, hnědé uhlí (5%), citrusy, olivy, bavlna, čaj, tabák
- textilní, potravinářský, strojírenský a chemický průmysl
- značný rozvoj a bohatnutí
- velké množství Turků žije v Z Evropě
- Istanbul, Izmir, napjaté vztahy mezi Turky a Kurdy, člen NATO, spory s Řeckem

IZRAEL

- Jeruzalém, republika, novohebrejština, arabština, šekel
- Svátá země = Palestina měla být rozdělena na židovský a arabský stát, ve válkách získal Izrael podstatnou část území bývalé Palestiny a arabský stát nevznikl
- za obnovení arabské Palestiny bojují Arabové (Palestinci) i terorismem
- Palestince podporují ostatní arabské státy a s Izraelem mají napjaté vztahy
- Jeruzalém je Svatým městem křesťanů (Chrám Božího hrobu), židů (Zed' nářků) i muslimů (Omarova mešita).
- Mrtvé moře (- 413m), středomořské podnebí (horká suchá léta a mírné zimy)
- 80% obyvatel tvoří Židé, zbytek Arabové žijící převážně na venkově
- velmi rozvinutá průmyslově zemědělská země
- vyniká broušením diamantů, silná vojenská výroba, vývoj softwaru, potravinářství, chemie
- intenzivní závlahové zemědělství (družstevní zemědělské osady - kibucy), pěstují citrusy, zelenina, ovoce i květiny
- většímu rozvoji cestovního ruchu (historické památky, Mrtvé moře) brání časté teroristické útoky
- rozvoj Izraele probíhal za značné finanční pomoci USA a za podpory židovských komunit z celého světa
- další státy: LIBANON, KYPR, SÝRIE, JORDÁNSKO

KAVKAZSKO

- v minulosti součást SSSR, stále vliv Ruska, neklidná oblast, časté spory

- území mezi Černým a Kaspickým mořem
- hornatá oblast, středomořské klima, spíše zemědělské chudší státy, s výjimkou muslimského Azerbajdžánu křesťanská oblast, vlastní písmo i jazyky
- v současnosti tranzitní oblast mezi Evropou a Asií

státy: GRUZIE, ARMÉNIE, AZERBAJDŽÁN

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, co za státy patří do oblasti Z Asie.
.....
.....
- Izrael se nachází na území ..... označované také Palestina. Po svém vzniku ihned zabral území obývaná ..... obyvatelstvem a od té doby má velmi špatné vztahy i se svými sousedy, neboť i to jsou převážně ..... státy. Izrael se udržel především díky podpoře svých spojenců, hlavním jsou ..... ,kde žije většina židů světa.
- Která odvětví dominují v průmyslu Izraele?
  - a) zpracování ropy, těžba barevných kovů, chemie*
  - b) zpracování diamantů, elektrotechnický průmysl, zbrojařská výroba*
  - c) výroba počítačů, papírenství, výroba stavebních hmot*
  - d) potravinářství, výroba nábytku, textilní průmysl*
  - e) výroba aut, těžba ropy, potravinářství*
- Arménie má zvláštní vztahy se svým sousedem Azerbajdžánem. Uvnitř Azerbajdžánu leží arménské území, které se jmenuje Náhorní ..... a jeho centrem je město Xankandi, nazývané též ..... . Naopak Azerbajdžán má své území izolované Arménií, které se jmenuje ....., a to ještě sousedí se státem JZ Asie, kterým je IRÁK – IRÁN - TURECKO.
- Oblast Kavkazska je velmi neklidná. Jako příklad může posloužit Gruzie. Součástí Gruzie jsou i tři oblasti, které vyhlásili samostatnost na Gruzii, ale žádná země světa jejich samostatnost neuznává. Která z oblastí to ale není, neboť nebyla nikdy součástí Gruzie?
  - a) Adžárie*
  - b) Jižní Osetie*
  - c) Čečensko*
  - d) Abcházie*

- Napiš, jak se jmenují tři posvátná a poutní místa v Jeruzalémě a doplň k nim, i pro které náboženství.

.....
.....
- K uvedeným městům oblasti napiš stát, ve kterém se nachází.

Tbilisi..... Bejrút.....Lefkósia.....Ammán.....

Istambul..... Jerevan.....Damašek.....Baku.....

Datum:

Jižní Asie

- oblast poloostrova Přední Indie a přilehlých ostrovů
- v minulosti koloniální oblast Británie, dodnes britský vliv
- rozdílné přírodní podmínky, populační exploze, řada vzájemných sporů, země s velkou budoucností a bohatou historií

INDIE

- 1,12 mld. obyvatel, 3,29 mil. km², Nai Dillí, měna rupie, federativní republika
- Himaláj, Indoganžská nížina, plošina Dekan, rozdílné podnebí
- do roku 1947 britská, poté rozpad podle náboženství na Indii a Pákistán
- mnohonárodnostní stát, úřední jazyk - hindština, angličtina, hinduisté (84%), muslimové (11%)
- rozdělení společnosti do kast, do 30 let bude nejlidnatější státem
- nízký národní produkt na 1 obyvatele, velký zahraniční dluh, 3/4 obyvatel žije na venkově
- černé uhlí (7%), mangan, chróm (11%), železná ruda, potravinářský, textilní, kožedělný a strojírenský průmysl
- zaostalé, závlahové zemědělství (ryže, cukrová třtina, pšenice, proso, luštěniny, čaj, bavlna, juta)
- obrovské rozdíly v hospodářském rozvoji měst a venkova, v současnosti se stává velmocí v produkci softwaru
- megaměsta- Mumbai (Bombaj), Kalkata (Kalkata), Dilli, Chennai (Madrás), proslulá špínou a množstvím slumů, jaderná velmoc, má napjaté vztahy s Pákistánem a Čínou, nejspornějším územím je Kašmír
- firma: ArcelorMittal Steel – největší ocelářská firma světa - i v ČR

PÁKISTÁN

- 155 mil. obyvatel, 803 tis. km², Islamábád, federativní islámská republika
- nízká životní úroveň, extrémní přírůstek obyvatelstva, velmi mladá populace
- jaderná velmoc, velký vliv armády a islamistů, časté převraty, spor s Indií o Kašmír

- základem hospodářství je zemědělství (pšenice, rýže, cukrová třtina, bavlna)
- v průmyslu převažuje výroba textilní a potravinářská, minimum mechanizace

BANGLADÉŠ

- 148 mil. obyvatel a 144 tisíc km², Dháka, republika, vznikl z Východního Pákistánu
- nejvyšší hustota zalidnění na světě asi 1020 ob./ km²
- nízká nadmořská výška, úrodné půdy, vysoké srážky, časté tropické bouře a ničivé záplavy s velkými škodami
- 2/3 rozlohy se obdělávají (rýže, zelenina, cukrová třtina, luštěniny), vysoký přirozený přírůstek obyvatel, nutná pomoc vyspělých zemí, patří k nejchudším státům

ŠRÍ LANKA

- 19 mil. obyvatel, 66 tis. km², socialistická republika, Kolombo
- spor mezi Sinhálci- budhisté (75%) a Tamily- hinduisté (20%) - občanská válka
- čajové, kaučukové a kakaové plantáže, rozvoj turistiky, řada památek

- další státy: NEPÁL, MALEDIVY, BHUTÁN

Otázky a úkoly ke kapitole:

- K uvedeným městům oblasti napiš stát, ve kterém se nachází.

Karáčí..... *Malé*..... *Dháka*..... *Thimbu*.....

Islamábád..... *Bhópál*..... *Čennai* ..... *Japané*.....

- Indie se nachází na území poloostrova..... a je zde asi ..... obyvatel, což z ní dělá ..... celosvětově nejlidnatější zemi. Je to mnohonárodnostní stát, kde se domluvíme především ..... Většina lidí je ..... víry, menší část se hlásí k ..... Na základě náboženství se po osamostatnění od ..... rozdělila na Indii a ....., z kterého vznikl i současný ....., který má celosvětově nejvyšší hustotu zalidnění. Vztahy Indie a jejich sousedů jsou dodnes velmi DOBRÉ – NAPJATÉ.

- Napiš, jak se jmenuje území, které je hlavní příčinou dlouhodobých sporů Indie a Pákistánu.

- Která odvětví dominují v průmyslu Indie?

a) *zpracování ropy, těžba barevných kovů, chemie*

b) zpracování diamantů, elektrotechnický průmysl, zbrojařská výroba

c) výroba počítačů, papírenství, výroba stavebních hmot

d) potravinářství, kožedělný, textilní a strojírenský průmysl

e) výroba aut, těžba ropy, potravinářství

- Jeden z pojmů necharakterizuje Šrí Lanku. Vyber, který:

a) Tamilové

b) čaj

c) Cejlon

d) království

e) buddhismus

- Napiš, co jsou to kasty a kde se s nimi setkáme.

.....
- Vyhledej a červeně podtrhni pojmy, které lze spojit s Indií.

Kolombo   Brahmaputra   Tádž Mahál   nejvyšší vrchol světa   vojenská vláda

Sinhálci   plantáže kakaovníku   horské království   nejlidnatější demokracie

posvátné krávy

Datum:

Jihovýchodní Asie

- Sundské ostrovy, Filipíny a poloostrovy Zadní Indie a Malajský, jediná část kontinentu co zasahuje i na jižní polokouli

- tropické a monzunové klima, převážně hornaté, tropické deštné pralesy
- lidé na pobřeží a u velkých řek, vnitrozemí často pusté, populační expanze
- smíšené obyvatelstvo - mongoloidní a australoidní, řada náboženství – islám, buddhismus, animismus
- hlavně venkovské státy, roste množství megaměst- hlavně Jakarta, Manila, monarchie i republiky
- dříve koloniální oblast Evropanů – Francouzů, Nizozemců, Britů, dnes turistický ruch
- velké hospodářské rozdíly mezi státy – od nejzaostalejších po nejvyspělejší (Asijský tygři)

INDONÉSIE

- 1,9 mil. km², 240 mil. obyvatel (4.) – nejlidnatější muslimská země, Jakarta-megaměsto
- až 14 tisíc ostrovů, silný vulkanismus, tropické podnebí, ostrov Jáva - značné přelidnění
- mnohonárodnostní stát (Javánci, Sundané, Malajci), 90% muslimové
- množství surovin: ropa (2%), zemní plyn (3%), cín (16%)
- těžba tropického dřeva, rýže, tropické ovoce, kokosová palma, kaučukovník, koření (pepř, hřebíček, muškát), potravinářství a chemický průmysl, významný turistický ruch
- časté nepokoje, hrozí rozdělení země

FILIPÍNY

- 300 000 km², 82 mil. ob, Manila
- ostrovní stát, silný vliv USA, angličtina a španělština
- tropické monzunové podnebí, zemětřesení, sopky, cyklóny = tajfunu
- mnohonárodnostní země, 85% katolíci, na J muslimové – snaha o samostatnost
- rudy mědi, chromu a niklu
- rýže, světový vývozce produktů kokosové palmy
- vystěhovalectví za prací – často celosvětově pokojské, uklízečky, námořníci

SINGAPUR

- 640 km², 3,5 mil. ob, městský stát, nejrozvinutější stát JV Asie, výhodná poloha, průmyslové a finanční středisko
- dopravní uzel, dnes největší přístav světa
- čínština, malajština, angličtina
- spotřební elektronika a výpočetní technika, platí zde velmi přísná pravidla

VIETNAM

- 330 tis. km², 82 mil. ob, Hanoj, vietnamština, buddhismus, komunismus s tržní ekonomikou – obdoba Číny, největší město - Ho Či Minovo město (Saigon)
- hornatý povrch, lesy (džungle), 1964-1973 občanská válka, v níž bojovala i armáda USA
- v minulosti velká spolupráce s Československem, vystěhovalectví i k nám

THAJSKO (dříve Siam)

- 513 tis.km², 64 mil. ob, Krung Thep (Bangkok), konstituční monarchie, rychle se rozvíjející země, mák (opium)
- chemický, elektrotechnický a strojírenský průmysl, roste vliv turistiky (i sexuální-AIDS)
- další státy: BRUNEJ, KAMBODŽA, LAOS, MALAJSIE, MYANMA(BARMA), V. TIMOR

Otázky a úkoly ke kapitole:

K uvedeným městům oblasti napiš stát, ve kterém se nachází.

Rangûn ..... *Vientiane* ..... *Phnompenh* ..... *Bandar Seri Begavan*
..... *Manila* ..... *Saigon* ..... *Hanoj* ..... *Dili* .....

- Indonésie se nachází na území ostrovů ..... Sundy, kam patří Sumatra,

..... a Kalimantan neboli ..... a na souostroví Malé ..... , kam patří třeba Lombok, ... nebo Sumbava. Žije zde asi ..... obyvatel, což z ní dělá ..... celosvětově nejlidnatější zemi. Je to mnohonárodnostní stát, kde se většina lidí hlásí k ..... víře. Těží množství surovin, především ..... , ... a zemní plyn.

- Napiš, jména tří monarchií jihovýchodní Asie.

.....
- Vyjmenuj tři státy oblasti, které řadíme ke skupině států označované Asijské tygři, a napiš, co tento pojem znamená.

.....
- Které obory dominují v hospodářství států skupiny Asijských tygrů.

a) zpracování ropy, těžba barevných kovů

b) zemědělství

c) výroba elektroniky, chemický a strojírenský průmysl

d) potravinářství, kožedělný, textilní a oděvní průmysl

e) výroba aut, těžba ropy, potravinářství

- Jeden z pojmů necharakterizuje Singapur. Vyber, který:

a) dopravní uzel

b) městský stát

c) čínština, malajština a angličtina

d) hospodářské a finanční centrum

e) monarchie

- Napiš, co za režim panuje ve Vietnamu.....

- V oblasti žije většina obyvatel podél velkých řek. Napiš jména tří z nich a doplň k nim i stát.....

Datum:

Východní Asie

- oblast východní části Ruska (Dálný východ), Korejský poloostrov, Japonské ostrovy a východní část Číny

- subtropické, monzunové, mírné až subarktické klima, převážně hornatá oblast

- kontaktní území euroasijské, pacifické a filipínské desky → ohnivý kruh Pacifiku, nejčastější silná zemětřesení, tsunami, množství sopek

- lidé na pobřeží a u velkých řek - přelidnění, vnitrozemí často pusté, extrémně lidnatá oblast

- mongoloidní obyvatelstvo, řada náboženství – buddhismus, taoismus, konfucianství, šintoismus i

křesťanství

- bohatá historie a kultura

- hlavně městské obyvatelstvo, roste množství megaměst- zde i největší města světa: Tokyo, Soul, Šanghaj, Peking, monarchie i republiky, také totalitní režimy

- dnes politicky i hospodářsky velmi vlivné státy

- velké hospodářské mocnosti – postupně se oblast stává hlavním centrem světa na úkor USA a Evropy

Korejský poloostrov

- po druhé světové válce rozdělen (38. rovnoběžka) na dva státy. V roce 1948 vznikla za podpory SSSR na KLDR a na jihu za podpory USA Korejská republika. V letech 1950-53 došlo mezi oběma státy k válce (seriál MASH).

- oba státy jsou stále formálně ve válce a hranice mezi nimi je asi nejstřeženější a nejnepronikavější na světě

JIŽNÍ KOREA = Korejská republika

- Soul, korejština, 99 tis. km², 47 mil. obyvatel, 472 ob./km², měna won

- písmo a korejština jsou samostatnou skupinou, národnostně jednotný stát 99,9 % Korejci

- náboženství buddhisté 24 %, a katolíci 24 %

- významná města: Soul (20 mil.), Pusan (3,5 mil.)

- vyspělá průmyslová země, řadí se mezi nově industrializované země „ Asijské tygry „

- hornatá země s mírným podnebím

- hospodářství kontroluje několik velkých skupin firem, podnikajících v mnoha odvětvích

- rozvinuté strojírenství (lodě, automobily, elektronika, optika), dále hutnictví, chemický a textilní

průmysl

- známé koncerny – Hyundai - Kia, Daewoo, Samsung, Ssang- yong, LG

- rýže, rybolov, chov bource morušového, časté protivládní demonstrace (studenti)

SEVERNÍ KOREA = Korejská lidově demokratická republika

- Pchjongjang, korejština, 120 tis. km², 25 mil. obyvatel, 209 ob./km², severokorejský won

- hornatý povrch

- poslední komunistická diktatura stalinistického typu, centrálně řízené hospodářství s obrovskou zaostalostí, svou úrovní patří k nejchudším zemím Asie

- náboženství- hlavně ateisté
- uzavřenost vůči okolnímu světu, nedostatek informací o dění,
- velmi početná armáda, časté provokace vůči Japonsku a jižní Koreji
- hrozba vlastnictví zbraní hromadného ničení, hlavně jaderných
- časté hladomory

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Jihovýchodní Asie zahrnuje oblast ..... označovanou jako ..... východ, ... poloostrov, ... ostrovy a východní část Číny.
  - Je zde ..... , subtropické, ... až subarktické klima. Povrch je převážně ..... a najdeme zde řadu sopek, jednou z nich je třeba .....
  - Oblast často postihují ničivé mořské vlny vyvolané zemětřesením označované jako ....., jako například v ..... v březnu roku 2011.
  - Napiš jména čtyř hlavních ostrovů, které tvoří Japonské souostroví.
  - .....
  - Vyjmenuj alespoň čtyři zde významná náboženství.
  - .....
  - Které jedno z uvedených zdejších měst nepatří mezi největší světová megaměsta.
    - a) *Soul*   b) *Pchjongjang*   c) *Peking*   d) *Tokyo*   e) *Šanghaj*
  - Jeden z pojmů necharakterizuje Korejskou republiku. Vyber, který:
    - a) *dosud formálně ve válečném stavu s KLLDR*
    - b) *je zde významné katolické křesťanství*
    - c) *je lidnatější jak severní soused*
    - d) *žije zde hodně Japonců a Číňanů*
    - e) *patří mezi hospodářsky silné státy*
  - Je pravdivé tvrzení, že KLLDR představuje komunistický totalitní stát stalinistického typu? ANO – NE
  - Vyjmenuj tři známé jihokorejské firmy, a napiš, jaké výrobky vyrábějí.
  - .....
  - .....

Východní Asie

JAPONSKO (Nippon)

- 380 tis. km², 127 mil. obyvatel, 338 ob/km², císařství, Tókjó, japonština
- člení se na prefektury, měnou je yen, světová velmoc, člen skupiny G7(8)
- ostrovní stát, hornatý povrch, vulkanismus, častá zemětřesení
- podnebí ovlivňováno mořskými proudy (Kurošio, Ojašio) a monzuny, na J subtropické, na S až subarktické
- velmi lidnaté, většina ve městech, hornaté vnitrozemí je téměř liduprázdné
- tři největší konurbace, Tókjó-Jokohama-Kawasaki, Ósaka-Kóbe-Kjóto a Nagoja-Gifu, tvoří dohromady megalopolis Tókajdó, ve které žije přes 50 mil. Japonců
- hlavní město Tókjó je největším a nejdražším městem světa, v jeho aglomeraci žije 32 miliónů lidí
- známá jsou i japonská města Hiroshima a Nagasaki na něž byly v r. 1945 svrženy atomové bomby
- téměř pouze Japonci, šintoismus a buddhismus
- velmi dlouhověcí, problémy se stárnutím populace a úbytkem dětí, postupně jich ubývá
- Japonština i jejich písmo jsou originální a tvoří vlastní skupinu
- ve městech žije 80 % obyvatel, nedostatek místa → malá obydlí
- významná města: Jokohama (3,5 mil.), Ósaka (17,6 mil.), Nagoja (8,6 mil.), Kobé (1,5 mil.) Čiba (1 mil.) a Kjóto (1,5 mil).
- nemá významné zdroje surovin, téměř všechny se dováží
- přesto patří mezi nejvyspělejší země světa, v současnosti zaujímá 2. místo na světě (podílí se 15 % na světovém hospodářství)
- po 2. sv. válce vkládalo peníze do vzdělání, vědy a výzkumu
- jsou proslulí pracovitostí a skromností
- výrobky vynikají vysokou kvalitou, vyspělostí, ale i dobrou cenou
- největší význam strojírenství (výroba dopravních prostředků, elektronika, fototechnika, výroba robotů), chemický průmysl a spotřební průmysl
- společnosti mají pobočky po celém světě (Honda, Sony, Nissan, Toyota, Yamaha, Suzuki, Hitachi, NEC, Fuji, Mitsubishi, Panasonic, Canon, Bridgestone)
- v řadě výrob je Japonsko první na světě: výroba automobilů, syntetických a umělých tkanin, spotřební elektrotechniky, stavba lodí
- odkázání na vývoz výrobků
- extrémní důraz na moderní technologie, velké množství jich odsud i pochází
- zemědělství velmi intenzivní - pěstování rýže, soji, zeleniny, ovoce (mandarinky) a čaje
- nejdůležitější chov drůbeže a rybolov, i lov velryb
- podmořskými tunely jsou spojeny všechny 4 velké ostrovy

- velký význam námořní doprava: přístavy jsou Kóbe, Čiba, Nagoja, Osaka a Jokohama
- železniční doprava - rychlovlaky
- rozvinutá kultura, místní kuchyně: syrové ryby – suši
- spory s Ruskem o Kurilské ostrovy
- označováno jako Země vycházejícího slunce

Otázky a úkoly ke kapitole:

- K uvedeným městům Japonska napiš počet jejich obyvatel.

Ósaka.....Nagoja.....Kobé.....Čiba.....Kjóto.....
 .....Tókjó.....Jokohama.....

- Japonsko se nachází na území ostrovů ..... , Kjúšú, ..., Šikoku a ..... Má značně odlišné klima vlivem dvou mořských ....., které omývají jeho břehy. Teplým ..... je ....., studeným je ..... Je zde řada sopek, nejvyšší z nich je pro Japonce posvátná hora ..... ležící na ostrově Honšú, která měří ..... metrů.

- Je to státním zřízením..... a stále patří mezi deset nejlidnatějších států světa. Japonců je asi .....

- Měnou je ..... a patří k hospodářsky nejsilnějším státům světa. Pro stát se vžil název Země....., což je patrné i podle státní vlajky.

- Napiš, jakými třemi formami názvů lze zapsat jméno hlavního města Japonska.

Co znamená pojem Tókajdó a co napište, co ho tvoří.

- Jeden z pojmů necharakterizuje Japonsko, který:

a) suši   b) republika   c) šintoismus   d) kimono   e) dlouhověkost

- Je pravdivé tvrzení, že za úspěchem japonské ekonomiky je jejich pracovitost, skromnost, kvalita a výzkum? ANO - NE

- Vyjmenuj pět známých japonských firem, a napiš, co za výrobky vyrábějí.

- Vysvětli, proč je většina průmyslových závodů v Japonsku soustředěna na pobřeží?

Východní Asie

ČÍNA (Čínská lidová republika)

- 9,6 mil. km², 1,325 mld. lidí: nejlidnatější a třetí nejrozlehlejší stát, Peking
- světová velmoc (stálý člen Rady bezpečnosti OSN), měnou jüan
- porušování lidských práv (např. Tibet), dělení na provincie
- dvě třetiny území nad 1000 m nadmořské výšky, jen 1/10 do 200 m, nejvyšší vrchol světa, náhorní

plošina Tibet

- značná pestrost přírodních podmínek (různé typy podnebí a krajin)
- asi 90 % obyvatelstva tvoří Číňané (Chanové), zbytek pak asi 55 národů
- protipopulační politikou státu značně snížen počet obyvatel
- ve městech žije asi čtvrtina obyvatelstva a rozmístění obyvatel je značně nerovnoměrné
- nejrozšířenějším náboženstvím je konfucianismus
- milióny Číňanů žijí za hranicemi
- komunismus, ústředně plánované hospodářství, ale soukromé podnikání a zahraniční podnikání
- absolutním množstvím produkce je mezi prvními státy na světě, v produkci na jednoho obyvatele

však patří mezi rozvojové země

- celkově svou hospodářskou produkcí patří už celosvětově na 4. místo
- velký rozdíl mezi rozvinutým pobřežím a zaostalým vnitrozemím, městy a venkovem
- velké zásoby surovin, přesto jejich nedostatek, většina těžby na SV Číně (Mandžusko)
- 50 % obyvatel pracuje v zemědělství, hlavně rostlinná výroba: rýže, pšenice, bavlna, juta, tabák,

chov prasat, obrovský význam má rybolov

- Průmysl: rozvíjí lehký průmysl, vyrábí se zde a vyváží téměř vše, nyní investují i do moderních

technologií a výzkumu.

- po světě skupují významné firmy, výrobu sem přesouvá stále více světových i našich firem.
- dějiny státu staré několik tisíc let, řada památek - hlavně Velká čínská zeď, Zakázané město
- významná sídla: Šanghaj, Beijing (Peking), Tchien-t'ín (Tiencin), Kuang-čou (Kanton), Charbin
- ve světě jsou rozšířeny mnohé čínské speciality (kuchyně, akupunktura, bojová umění atd.)
- významné firmy: Lenovo, Changhong, Sinopec, PetroChina, Baoshan Iron&Steel, ChinaTelecom,

AirChina, GreatWall Motors, Gelly Holding (Volvo)

- označována jako Říše středu nebo Země draka

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Červeně podtrhni výrobky a vynálezy, které nepocházejí z Číny:

vlak hedvábí supermarket papír střelný prach mumifikace
knihtisk papírové bankovky porcelán kompas spalovací motor elektrina
pizza toaletní papír kung-fu

- Na území Číny se nachází dvě významné nížiny, Jihočínská při ústí Perlové řeky neboli ..... a ..... nížina, kde do ..... moře ústí dvě zdejší největší řeky, Chang Jiang a ..... nazývaná také Žlutá řeka. Naopak sever a ..... území je značně hornatý a má i ..... podnebí a v pohraničí s ..... sem zasahuje poušť Gobi.

- Ke které rase patří Číňané a jak se také označují?

.....
- Na hranicích Číny leží i nejvyšší vrchol světa. Jak se jmenuje a napiš i jeho čínský název.

.....
- Jeden z pojmů necharakterizuje Čínu, který:

a) nejlidnatější stát

b) komunistická republika

c) šintoismus

d) kimono

e) říše středu

- Je pravdivé tvrzení, že za úspěchem čínské ekonomiky stojí jejich levná pracovní síla a dostatečné množství surovin? ANO - NE

- Vyjmenuj pět výrobků, kterými zásobuje svět Čína a které se dováží i k nám.

.....
.....
- Napiš, jak se jmenuje město, které je centrem Tibetu, který je obsazen Čínou a jaké jméno má palác, který byl po dlouhá staletí sídlem dalajlámů?

Datum:

Východní Asie

HONGKONG

- 1 tis. km², 6 mil. obyv., bývalé britské závislé území, husté osídlení, hongkongský dolar, angličtina a čínština

- 1997 skončil britský pronájem a Hongkong byl převeden pod čínskou správu a stal se "zvláštní administrativní oblastí", v níž zůstal zachován ekonomický systém a politický systém
- hospodářsky významné území, obchodní, finanční a turistické centrum- elektronika, textilní průmysl, výroba hodinek

MACAO

- bývalé portugalské závislé území, které přešlo pod čínskou správu v r. 1999 a získalo podobné postavení jako Hongkong

- centrum hazardu- asijské Las Vegas

TCHAJWAN (Čínská republika)

- 36 000 km², 24 mil. ob., čínština, největší a hlavní město - Tchaj-pej (Taibei)
- nezávislý hornatý ostrovní stát (dříve Formosa), husté osídlení - přelidnění, Číňané
- formálně je součástí Číny, ale od roku 1949 s Čínou nespolupracuje
- uprchla sem demokratická vláda před komunisty z kontinentální Číny
- dříve byl za Čínu považován pouze on a byl místo ní i v OSN, v současnosti ho řada států na přání Číny neuznává

- ostrov se rozvíjí na zásadách tržního hospodářství podle japonského vzoru
- hlavní průmyslová odvětví jsou strojírenství a elektrotechnika (hardware).
- hospodářská a politická pomoc USA, stále napjaté vztahy s Čínou
- rozvinutá průmyslová země s vyspělým zemědělstvím a službami
- Acer, AsusTek, BenQ, HTC, Foxconn, Shimano

MONGOLSKO

- 1,56 mil. km², 2,5 mil. obyvatel, Ulaanbaatar – asi 800 tisíc lidí
- nejnižší hustota zalidnění na světě
- v minulosti mocná říše
- 80% povrchu - suché stepi
- stále vláda komunistů, ale demokratický stát
- v minulosti značná spolupráce s Československem
- málo vyspělý zemědělský stát (kočovný pastevecký chov ovcí a koní)
- typické obydlí – jurta, těžba barevných kovů (měď, molybden) - zájem Číny i Ruska
- těžební, potravinářský a kožedělný průmysl, v posledních letech přírodní katastrofy (silné mrazy, letní sucha) – hrozba hladomoru
- vystěhovalectví za prací i do ČR

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Na území Mongolska se nachází největší poušť kontinentu .....
Je to hlavně NÍŽINATÁ – HORNATÁ země, která má celosvětově ..... hustotu osídlení.

- Na většině území žije ..... než 1 člověk na kilometru čtverečním. Je to v obrovském kontrastu oproti Hongkongu, kde na ploše asi 1 tisíce km² najdeme asi ..... lidí.

- Hongkong neboli v čínštině ..... leží při ústí Perlové řeky neboli ..... stejně jako čínské velkoměsto ..... Hongkong patřil donedávna ....., podobně jako ....., které bylo pod správou Portugalců.

- Nejvíce obyvatel z celé oblasti žije na ostrově ....., který je dnes celosvětově významným centrem výroby ..... a pochází odsud světoznámé technologické firmy jako ....., BenQ, ... nebo .....

- Napiš, jaké jsou vztahy mezi Tchajwanem a Čínou a vysvětli i proč.
.....
.....

- Jeden z pojmů necharakterizuje Hongkong, který:

a) *mluví se zde anglicky*

b) *není zde komunistický režim*

c) *důležité obchodní a finanční centrum*

d) *je centrem hazardu v Asii*

e) *měnou je dolar*

- Je pravdivé tvrzení, že typické domorodé obydlí mongolského venkova nazýváme atrucha? ANO - NE

- Mongolsko je převážně zemědělskou zemí. Napiš, na co je zaměřeno?
.....

Datum:

Centrální Asie

- oblast středu kontinentu od Kaspického moře po Mongolsko a od Sibíře po Himaláj pouze vnitrozemské státy

- mírné vnitrozemské klima, západ nížinný, východ převážně hornatý

- velké plochy zabírají pouště, stepi a bezodtoké pánve
- významná pohoří
- vnitrozemí často pusté, lidé se soustřeďují do Ferganské kotliny a horských údolí
- rasově smíšené obyvatelstvo – turkická rasa (mongoloidní, europoidní), kontaktní oblast čínské,

islámské a křesťanské civilizace

- řada náboženství – islám, taoismus, konfucianství a pravoslavné křesťanství
- bohatá historie a kultura
- hlavně venkovské obyvatelstvo, většinou republiky, často autoritářské režimy
- převážně chudé zemědělské státy s velkým surovinovým bohatstvím
- dnes politicky i hospodářsky ve vlivu Ruska a Číny, dříve mimo Afghánistán součástí SSSR
- problémy:

a) *ekologické*- kvůli závlahovému zemědělství šíření pouští a vysychání jezer (Aralské)

b) *sociální a bezpečnostní* – kvůli chudobě roste vliv muslimských extremistů → terorismus

c) *etnické* – mnohonárodnostní státy, historicky velká nesnášenlivost

AFGHÁNISTÁN

- 24 mil. obyvatel a 640 tis. km², Kábul
- hornatý povrch, jedna z nejchudších republik, mnohonárodnostní stát, islám
- útočištěm pro extrémní islámské teroristy – síť Al-Kaida – boj s terorismem mezinárodními

jednotkami (účast i ČR)

- válkou rozvrácené hospodářství, stále přetrvává kmenové zřízení a centrální vláda je velmi slabá, přetrvává nepřehledná politická a bezpečnostní situace
- (zemní plyn, koberce, bavlna), chov dobytka (karakulské ovce), dnes hlavní producent a vývozce opia – jistá obživa pro pěstitele (90% celosvětové produkce)

KAZACHSTÁN

- 15,5 mil. obyvatel, 2,14 mil. km², republika, vznikla 1991 rozpadem SSSR, Astana
- největší město - Alma-Aty, kazašština, islám, pravoslavi
- největší středoasijská republika (Asie + Evropa) a 9. na světě, mnohonárodnostní stát, úbytek

obyvatelstva

- nížiny, mírně zvlněné plošiny, kontinentální podnebí (chladné zimy)
- rozorané stepi v 50. a 60. letech (celiny), velký producent obilí (nízké výnosy), chov ovcí a skotu
- zavlažovaná pole - bavlník, slunečnice, vinná réva, uhlí (3%), ropa, zemní plyn, rudy chromu (32%),

mědi, olova, železa

- kosmodrom Bajkonur – v nájmu Rusko

- další státy: KYRGYZSTÁN, TÁDŽIKISTÁN, TURKMENISTÁN, UZBEKISTÁN

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Na území střední neboli ..... Asie se nachází řada pouští. Jsou to tyto 4:
.....
- Je to také velmi hornatá oblast s řadou velmi vysokých pohoří. Mezi ně patří především Altaj, ..., Ťan-Šan, ... nebo ....., jejichž vrcholky jsou většinou trvale ..... a pramení v nich řada veletoků. Dva z nich ..... a ..... v minulosti zásobovali vodou Aralskéjezero, které v současnosti vysychá v důsledku ..... v zemědělství, kdy se za dob Sovětského svazu v celé oblasti začala ve velkém pěstovat důležitá textilní plodina ..... Typickou vegetací je hlavně ..... nazývaná například v ..... celina, která se využívá k pěstování .....
- Napiš proč je současný Afghánistán považován za místo ohrožující světovou bezpečnost.
.....
- Jeden z pojmů necharakterizuje středoasijské země:
  - a) všechny byly součástí Sovětského svazu
  - b) šíří se vliv islámu
  - c) jedná se o chudé zemědělské státy s velkým nerostným bohatstvím
  - d) mají mírné kontinentální klima s chladnými zimami
  - e) jsou osídleny turkickou rasou
- Je pravdivé tvrzení, že turisté navštěvují zejména dvě starobylá tádžická města Buchar a Samarkand? ANO - NE
- Co to je Bajkonur a kde se nachází?
.....
- Napiš jména hlavních měst zdejších států: .....
- .....
- .....

Datum:

Procvičovací hodina na téma Asie

- Napiš, jak se jmenuje nejlidnatější město kontinentu, ve kterém státě ho najdeme a kolik v něm žije asi obyvatel.

.....

- Vyber jedno nepravdivé tvrzení o Asii:

a) jedná se o největší kontinent světa

b) jedná se o nejlidnatější kontinent

c) nachází se zde nejvýše i nejnižše položená místa souše

d) leží pouze na severní a východní polokouli

e) nachází se zde nejlidnatější město i stát světa

- Tajfun je označení pro ..... a vyskytuje se v oblasti nad souostrovím ..... nebo ..... mořem.

- K vybraným národům (A-E) přiřaďte rasu (1-5), jejichž jsou zástupci:

A Arabové   *1 Turkická*   A - .....

B Vietnamci   *2 Europoidní*   B - .....

C Tádžici   *3 Mongoloidní*   C - .....

D Indonésané   *4 Europoidní*   D - .....

E Indové   *5 smíšená*   E - .....

- Napiš, proč došlo ke katastrofickému poklesu vody v Aralském jezeře a jeho vysychání.....

- Vypiš asijské státy, které patří mezi vnitrozemské, tedy nemají přístup k oceánu.

.....

- Jaké je hlavní bohatství Arabského poloostrova?.....

- Mezi významná poutní místa kontinentu patří ....., který je posvátný zároveň pro muslimy, křesťany i židy, Mekka, která je posvátná pro ....., japonský Fujisan pro ....., indonéský ..... nebo ..... Angkor pro buddhisty a indické Varanásí ležící na řece ..... pro .....

- Napiš ke každému státu dva výrobky, které se k nám dovážejí a jakých značek.

Japonsko –.....
Jižní Korea –.....
ČLR –.....
Tchajwan –.....

Datum:

Severní Asie

RUSKÁ FEDERACE (Rossija)

- 17 075 tis. km², 144 mil. obyv., Moskva, ruština, azbuka, rubl
- nejrozlehlejší stát světa a 9. nejlidnatější stát
- prezidentská republika – v čele Vladimír Putin, sídlo Kreml
- Ruská federace se skládá z 89 územních administrativních jednotek: republik, krajů, oblastí, autonomních okruhů a dvou měst se zvláštním statutem
- světová velmoc, stálý člen Rady bezpečnosti OSN, G7 (8)
- k Asii řadíme oblast na východ za Uralem a Kaspickým mořem, Sibiř a poloostrovy Čukotka a Kamčatka
- v Evropské části žije asi 116 milionů lidí, rozloha je 4,3 mil. km² a hustota osídlení 27 ob./km²
- od roku 1922 ovládlo v rámci SSSR řadu dnes samostatných států, od konce 2. světové války řídilo řadu zemí asi polovinu světa (NDR, PLR, ČSSR, MLR, BLR, Vietnam, Kuba....)
- evropská část převážně pahorkatinná s veletokem Volhou a Donem, východně od Uralu se rozkládají bažinaté nížiny s veletoky Ob, Irtyš a Jenisej, dále je vysočina a jih asijského Ruska
- vyplňují pohoří jako Altaj nebo Sajan
- největší zásobárnou sladké vody je nejhlubší jezero Bajkal, SV směrem od Bajkalu se táhnou pohoří, která zasahují až k poloostrovu Kamčatka s četnými sopkami. Mezi Černým mořem a Kaspickým jezerem prochází pohraniční pohoří Kavkaz s nejvyšším bodem země Elbrusem.
- celkově převažuje kontinentální podnebí, na pobřeží Severního ledového oceánu je arktické velké plochy lesů- tajga , na JZ lesostep a step, u Kaspického jezera pouště a S oblasti pobřeží tundra s permafrostem.
- 80% území Ruska není vhodné pro zemědělství

Otázky a úkoly ke kapitole:

- S pomocí atlasu vyhledej a napiš jména velkých ostrovů a poloostrovů patřících k Rusku:

.....

.....

- Podle mapy napiš, ke kterým úmořím náleží řeky Ob, Amur, Volha, Don, Jenisej, Dněpr, Pečora, Kolyma, Něva.

.....

.....

.....

- Je pravdivé tvrzení, že nejvyšším bodem Ruska je Elbrus měřící 5 642 metrů? ANO – NE

- Vzdálenost hranic Ruska od severu na jich měří ..... km, od západu na jih až ..... km. Na pobřeží Severního ledového oceánu je vegetace ..... a je zde ..... podnebí. Nachází se tady největší zásoby dřeva v lesích označované jako ..... a také největší a ..... sladkovodní jezero světa ..... s hloubkou až ..... metrů. Většina Ruska má ..... podnebí s mrazivou zimou a teplým létem. Najdeme zde nejchladnější místo Evropy, kterým je ..... s mrazy až -69°C a také Asie, kterým je Ojmjakon, kde mráz dosahuje hodnot až ..... $^{\circ}\text{C}$.

- Jeden z pojmů o Rusku není pravdivý, který:

a) *nejnižším místem státu je Kaspická nížina*

b) *jedná se o prezidentskou republiku*

c) *na Kamčatce najdeme řadu činných sopek*

d) *dodnes je světovou mocností*

e) *jeho součástí bylo v minulém století i Československo*

- Je pravdivé tvrzení, že nejzápadnější část Ruska leží i na Skandinávském poloostrově? ANO – NE

- Seřaď tato pohoří Ruska podle výšky od nejnižšího k nejvyššímu.

Kavkaz, Altaj, Sichote- Aliň, Kolymské p., Verchojanské p., Valdajská vrch., Středosibiřská vys.

.....

.....

.....

Severní Asie

RUSKÁ FEDERACE (Rossija)

- obyvatelstvo tvoří více než stovka národů: dominují slovanští Rusové (81%)
- řada národů není spokojena se svým postavením žádá nezávislost (Čečeni, Jakuti, Tataři,...)
- za hranicemi Ruska žije dalších 30 miliónů Rusů (Kazachstán, Ukrajina,...)
- většina obyvatel se hlásí k pravoslavné církvi
- Rusko má velmi významné přírodní bohatství: ropa (12%), zemní plyn (28%), černé uhlí (5%), hnědé uhlí (12%), železná ruda (9%), nikl (22%), wolfram (12%), zlato, platina (23%), diamanty (15%), apatity, draselné soli, bauxit – hlavně oblast Uralu a Sibíře, méně na Dálném východě
- zemědělská výroba je málo intenzivní, většina orné půdy leží v evropské části
- Nejdůležitější plodinou je pšenice, žito, brambory, cukrovka, len, slunečnice. V živočišné výrobě převažuje chov skotu, prasat a ovcí. Rusko má rozsáhlý rybolov.
- významná jaderná a vodní energetika hlavně na přehradách na Volze, Angaře, a Jeniseji
- z průmyslových odvětví má převahu těžební, strojírenský, chemický, potravinářský, hutnický a dřevozpracující průmysl výroba spotřebního zboží zaostává
- z výrobků výrazně dominuje výroba strojů a zařízení pro průmysl
- mimořádně rozsáhlý je vojensko-průmyslový komplex, Rusko disponuje obrovskou armádou a provádí nákladný kosmický výzkum zaostává ve využívání vědy pro potřeby hospodářství
- nízká je produktivita práce a problémem je všeobecný alkoholismus
- velké sociální rozdíly a bohatí „Noví Rusové“ patří k největším boháčům světa, velká část populace však žije v obrovské chudobě
- rozhodující část obyvatel i výroby Ruské federace se soustřeďuje v evropské části
- těžba surovin a paliv však hlavně na Sibíři
- rozdíly mezi evropskou částí a Dálným východem se Sibíří patří k nejzávažnějším problémům
- doprava musí překonávat značné vzdálenosti, vévodí železnice - největší význam má Sibiřská magistrála spojující Moskvu s Dálným východem
- silniční doprava trpí nedostatkem kvalitních silnic, potrubní doprava přepravuje 90% vytěžené ropy, má i nejdlejší síť leteckých linek
- 75 % obyvatel ve městech, významná města: Sankt Petěrburg, Nižnij Novgorod, Samara, Kazaň, Rostov na Donu a Volgograd. Moskva je největším megaměstem Evropy (12 mil. obyvatel) a je světově proslulá svou drahotou, světovostí a je zcela odlišná od zbytku Ruska.
- Firmy: Gazprom, RAO JES, Norilsk Nickel, UAZ, Kamaz, OMZ, Rosněft, Evraz holding, Severstal, Lukoil, Menatep, Vněštorgbank, Mečel, Sběrbank

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Na území Ruska se mluví ....., která patří mezi ..... jazyky a písmem je ..... a nejrozšířenějším náboženstvím je ..... křesťanství. Obyvatel postupně ubývá, ale stále jich je asi ..... A mimo Rusko dalších ..... milionů, což z nich dělá ..... nejpočetnější národ. Velkým problémem zdejší populace je ..... a velké sociální rozdíly. Boháči označovaní jako ..... žijí hlavně ve městě ..... a patří i mezi největší světové boháče. Metropolí je ....., která je i největším městem ..... kontinentu a má asi ..... obyvatel. Pověstná je svou ..... a ....., která ji odlišuje od zbytku Ruska. Dalšími velkými městy jsou Petrohrad neboli ..... a ..... Velkým městem Sibiře je .....

- Je pravda, že transsibiřská železnice spojuje Vladivostok s Moskvou? ANO – NE

- Řada neruského obyvatelstva se chce osamostatnit. Nejvíce národy žijící v oblasti Kavkazu. Vyjmenuj tři zdejší administrativní jednotky známé snahou o samostatnost.

- Jeden z pojmů necharakterizuje hospodářství Ruska:

a) zaměření na vojenskou výrobu

b) vysoká produktivita práce

c) velmi důležitá těžba surovin především na Sibiři a Uralu

d) nedostatečná výroba spotřebního zboží

e) málo kvalitní silniční síť

- Je pravdivé tvrzení, že v asijské části Ruska žije více obyvatel než v evropské? ANO - NE

- S pomocí mapy vyjmenuj tři důležitá průmyslová centra Ruska.

- Napiš, kdo stojí v čele Ruska a jak se jmenuje a kde sídlí.